

Aquest número ha passat per la censura

Els cinc sentits de la terra

Havent per fi realitzat la seva unitat, havent assegurat les seves relacions amb les coses, segura d'ella mateixa, la terra es posa avui a cercar el secret de la seva vida i de la seva pròpia existència. No sempre ha estat així; la terra ha marxat de descoberta en descoberta abans d'arribar a mestressa d'ella mateixa: com un infant, ha après de mica en mica a servir-se dels seus sentits: els sentits de la terra són els seus continents.

Amèrica és l'oida; per ella pren l'ame-

ricà el seu plaer més gran; constantment a l'escolta, no li agrada sinó el que no ha sentit mai, l'inoït. Un francès inventa el cinema; els americans inventen el cinema parlant. Llurs ancestres són l'indi Orella Llarga ajagut a terra per tal de sentir, llegües lluny, el galop d'un cavall; Edison, pare de cinquanta milions de telèfons. Als Estats Units, les notícies volen; Wall Street és l'orella del tirà que escolta tot el que xiuxiuegen les còrtices de les matèries primeres sotmeses a la seva llei. Duhamel desafía els pintors de dibuixar Chicago; «només la música», diu... Això també és veritat per a la pampa de l'Amèrica del Sud i per a la selva de l'Amèrica Central: l'ull no pot abraçar-les, la vista hi perd els seus drets. Cap continent no és més víctima dels timbres, més sotmes a la paraula; a Amèrica, el nas i tot serveix d'altaveu; els *speakers* de ràdio hi fan fortuna i les dones se'ls lliuren.

Paisatge europeu: Draguignan (Provença)

Asia és el gust, oposició de la llengua i del paladar; l'asiàtic no s'entreté pas a reconèixer l'objecte conegut i catalogat des de temps ha, sinó a definir les seves modalitats, els seus sabors. A Asia, tot té aquell reust de bilis que coneixen prou bé els malalts del fetge i que els filòsofs anomenen l'amargor dels plaers... El gust és egoista, interior; per ell el japonès frueix o sofreix amb un rostre impassible. A Xina, la intel·ligència té per reservori el ventre que rep els fruits del treball realitzat pel paladar; la cuina hi assoleix el darrer grau de l'art i de la depravació; hi barregen les flors amb la caça; cinc o sis perfums s'entrecreuen en un mateix plat; cada rostida es fa amb focs de llenyes aromatzades de maneres diferents, les viandes només s'hi consumeixen en trinxats sense sabor... «Culina oculta i sàvia» diu Bonnard, que crea en el gust una mena de clarobscur i suscita uns fantasmes de sensacions que llur inaniat converteix en quasi indefinibles.»

L'olfacte fa d'Àfrica un continent essencialment olfactiu. El negre és l'home que té el nas més gros; els seus narius oberts amb excés corren a trobar les olors. I li agraden infectes; el seu cos, untat de manega rancia, l'encisa; millors que els bàlsams d'Egipte o les mirres i els benjuins d'Etiòpia, les fetideses de la selva, la ferum de les carronyes, l'ozon pudent de les tempestes equatorials penetren amb llur voluptat el més voluptuós dels éssers. En aquest continent misteriós, el seu nas li serveix per a veure; li assenyala el perill, l'avisa que s'acosten els dimonis que rodegen els blancs.

Oceania viu pel tacte. Vol patinar totes

A la pàgina 2: En la mort d'Alfred Dreyfus. Un procés que informà tot un període polític.
A la pàgina 3: Azàña, Gil Robles i Lerroux, a Mestalla, València, estadí polític, per R.

Els Dijous — Blancs

HORTENSIA

En tornar la vuitantena, Hortènsia vivia encara amb el seu Xiquet, un esquitx d'home. Alta i ben formada, li passava gairebé d'un metre i, quan sortien plegats, tothom exclamava: *— Ves aquest home, quina dona que es va triar!*

—No s'amoïni, que ja l'entenc! I s'enfilava fins al sostre, fregava els patis i rentava les portes com una xicota de vint anys. L'únic repòs d'Hortènsia era anar a visitar els pobres de l'hospital, la tarda dels diumenges, i no hi acudia mai sense un present: quan no hi portava una almosna de musclos arrencats de les roques pel mateix Xiquet, hi duia un parell de magranes del magraner que enjoava la seva exida i estenia les branques per damunt de la paret de tanca.

—Un matt, però, el cor va enganyar-la: tot just encimbellada, la còrpora d'Hortènsia es desplomà. Estirada a terra, semblava que tenia el cap més menut, perquè les quatre gremenyes de cabells, xopes de sang, deixaven al descobert la clepsa nua. Un perol d'aigua fresca retornà Hortènsia: *—No és res; total un cobriment de cor! I refusà metge, bàlsams i embenatges: —El cap, rai! Vells i criatures, de seguida el tenim guarit.*

Recollada al llindar, Hortènsia, tot d'una, somrigué: *—Sentiu? No ho sentiu? Tinc l'orella molt fina. Són les danses populars que ronden per baix-a-mar; si m'afanyo, ja m'atraparan enllestida. — I recomençà la tasca, sense que ningú li'n pogués dissuadir. Quan l'estrident corrua festiva s'apropava, Hortènsia es posà dreta dalt el pedris i, en desfilant els gegants, escarní l'arc dels personatges: *—No n'hi ha per tant! Si jo em posés de puntetes, arribaria a tocar-vos el mentó. Només us envejo la fortalesa de les cames.**

Hortènsia, després de la caiguda, encara visqué tres anys més. Corbada com la verga que aguanta un raim seixuc, inclinava la testa, tot clavant les puntes acerades dels ulls a la terra avara.

L'anècdota que li plaia més d'explicar, entre la música del seu riure prim, acusava eloqüentment el seu caràcter:

—Una vegada, en època d'eleccions, vingué el cacic. No el volia pas obrir, però em feia gràcia, perquè fingia la veu, tot cridant: «Obriu, obriu, que no us vinc pas a robars». Jo el guaitava per la reixeta i encés com un perditot, es regirava les butxaques. Per fi, vaig aplanar-li el pas i, bo i allargant-me una papereta de votació, em digué, ple de misteri: «Doneu això al vostre home i que procuri de no quedar malament. — Miri-la, veu!» I vaig esquinçar-la en mil bocins.

Un fíatias conterrani popularitzà una talla representant una vellarda de trets suaus, el cos curt i les cames llargues, amb unes cals grosseres a la mà dreta i una plàtera de sarda a l'esquerra. L'estatuetta cemeja en una pilastre de barana de fusta tornejada, que té per fons un sòcol groc i per dossier un bigam blau, que regna en el seu món senzill, amb un deix immortal, tot saludant amb les paraules del poeta:

Si l'ànima tens d'àngel o d'infant, avant. S.

(Copyright Mitropress)

MIRADOR INDISCRET

El principi son dificultósos

El senyor Jaumar es passejava amunt i avall per les oficines de les japs del carrer de la Diputació, amb cara de prunes agres, i tots els que se li acostaven per demanar-li les causes del seu embotament eren allunyats amb una mirada esferedeidora.

La senyora Ibarrola de Batista, que presidia una penya, prengué la decisió d'advertir els nou vinguts que el senyor Jaumar no estava de filis.

—Es inútil que os acerquéis a él, porque está imposible. Y las razones del enfado deben ser poderosas en un hombre siempre tan apacible!

—Son susceptibilidades propias de los novatos en política—féu, sorneguerament, la senyoreta Escoda, amb aire d'aquelles que ja en tornen.

Un doble

De mica en mica, s'anà sabent que els motius del rampell del senyor Jaumar eren l'oportunitat dels gestors de la Lliga a la seva política fiscalitzadora dels empleats municipals.

La bellíssima senyora de Coll compadida així el senyor Jaumar:

—Al pobre don Francisco le van a acarrear muchos disgustos sus originalidades...

—Quita! Pero si no es nada nuevo! A mi se me antoja que, en ese aspecto, el señor Jaumar es precisamente el doble de José María Massip!—contestà donya Camila Vigo de Delàs.

A tres quarts de quinze

Arran de la Festa Major Penedesenca, la premsa, en general, donà mostres de no estar a la page quant a folklore català. Mentre un diari gràfic anomenava Ball de les Cintes el Ball de les Gitanes, un altre escrivia Xiquets de Valls en lloc de Castellers del Vendrell, i una revista donava a entendre que Martorell també és Penedès.

Quan els organitzadors reberen la visita d'un repòrter d'Ahora respiraren de satisfacció i li explicaren, amb tots els ets i uts, les característiques de cada dansa, però no atinaren a donar-li les llegendes dels gravats. Per això hom pogué llegir al peu d'una fotografia de la Moixiganga de Sitges:

«Estos son los formidables cimientos, los que han de sustentar el peso de la torre y tener vigor suficiente para alzar una mano y empuñar el porrón.»

Encara s'hi cap!

Interrogat sobre l'estat actual de les forces lligueres a la «provincia» de Tarragona, En Casabó contestà, eufòric, que cada dia anaven adquirint més ufana i que, per tal de fer un recompte de forces, convocaria els alcaldes amics. Així ho féu, però solament n'hi acudiren tres.

—Ei Duran i Ventosa el renyà mig en sorna.

—Vaja, Casabó, que us heu lluit!

—Don Lluís, hi ha col·laboracions que maten!

Prou imitació!

En conèixer-se l'èxit que havia assolit Azàña a Bilbao, unes japs barcelonines s'apressaren a cursar, frenètiques, un telegrama a llur secretària general, senyora Pilar Velasco, concebut en els següents termes: «Urge organizar acto ceditista en Bilbao para contrarrestar perniciosos efectos mitin Azàña.»

La contestació ha estat aquesta: «Una cosa es Mestalla y otra Lasasarre. Sentimos. Saludos.»

La poesia i el ball

Joaquim Montero les ha donades, amb més intensitat que mai, per fer versos.

No assisteix a cap acte que no porti preparades unes quartilles versificades.

Darrerament, a una de les festes on va condórrer, s'anuncià que al final hi hauria ball. Les adhesions, per tant, foren flegides de pressa. Els discursos foren breus.

—S'haixecà Montero...

—Porto uns versos — digué—. Els llegeixo?

Ningú no gosà dir que no.

Només, discordant, es sentí una veu de dona:

—Adéu, ball!

El repòs d'Enric Borràs

Es troba a Barcelona el gran actor català Enric Borràs.

Ha vingut a reposar.

Hem dit reposar?

A cada instant rep invitacions i precs per a anar a mil llocs diversos.

Ara, ha de visitar un Ateneu de Badalona. Ara, volen que vagi al festival del Montepiu dels artistes. Ara, ha d'honorar amb la seva presència l'homenatge al veterà aficionat Manuel dels Ous. Ara, el reclama a la ràdio per a commemorar Guimerà...

Borràs no té, no sap tenir, mai, una negativa.

—Això no pot ésser!—li observava l'altre dia un amic—. Haurieu de trobar la manera de dir alguna vegada que no.

—Ja l'he trobada fa temps.

—Aleshores...

—Es tracta de treballar. Quan treballo em deixen una mica tranquil. El treball, per a mi, és l'únic repòs.

Margarides als porcs

Els administradors dels diaris ja no fan cas d'aquella excusa que es troba en les tres quartes parts de les baixes que es formulen per carta: «Havent-me d'absentar de Barcelona per llarg temps», etc. Com si no hi hagués correus!

En carvi, ja no és tan freqüent el motiu que va allegar un subscriptor del *Diario de Barcelona*:

«Por la presente les ruego me den de baja del periódico porque no me sirve para envolver.»

Quan el propi director, senyor Burgada, va llegir aquesta carta, va encetar — i no el va acabar — un reneuc que en aquella casa hauria tingut doble importància, i exclamà:

—Ves, trenca't el cap escrivint, posa-hi tota la fe, perquè et surti un ximple com aquest...

Ortodoxia rigorosa

I tot parlant de l'ancianíssim Brusí... Una vegada, un redactor va usar la frase tòpica: «aunque no comulgamos en sus ideas».

L'esmentat senyor Burgada va cridar-lo:

—Miri, aquesta frase no la torni a escriure mai més. Aquí només comulgamos amb la sagrada comunió.

Procediment eficaç

Una nit, en un escenari del Paral·lel, dos periodistes van tenir una sorpresa inesperada: un coreògraf que els demana que l'informin on podria publicar uns treballs científics, a quins homes de ciència podia anar a trobar:

—He descobert — deia — que el sol no produeix ni llum ni calor, i ho demostro científicament.

Els dos periodistes es van crear una mirada d'intel·ligència: aquell home no hi devia ésser tot! Però un d'ells va cometre la imprudència de dir-li:

—No sé a qui pot interessar això. Miri, vagi a trobar el senyor Comas i Solà, o el senyor Fontseré. No els hi puc presentar perquè no els coneix, però estic segur que l'atendran.

Al cap de pocs dies, un dels interlocutors va trobar el doctor Fontseré i va creure útil avisar-lo, tot salvant la seva responsabilitat, de la visita que pots rebria.

—Ja pot venir, ja — respongué el director del Servei Meteorològic de Catalunya—. Tinc un procediment infallible per a esquivar aquesta mena de gent. Faig veure que hi prenc interès i els dic: «Porti'm els seus treballs. Els estudiaré amb molt de gust, perquè ara precisament estic treballant en la mateixa qüestió.» I no torna cap d'ells, per por que li prengui la prioritat del descobriment.

Que comenci a tremolar!

La campanya dretista contra La Vanguardia ha arribat, aquests dies, al roig viu, degut al fet de no haver publicat ni una fotografia de l'acte ceditista de Mestalla.

—Nada, que ese Calvet se la va a cargar con todo el equipo!

—Y quién le alcanzará?

—Las onzas con peluca de Jover y Nonell!

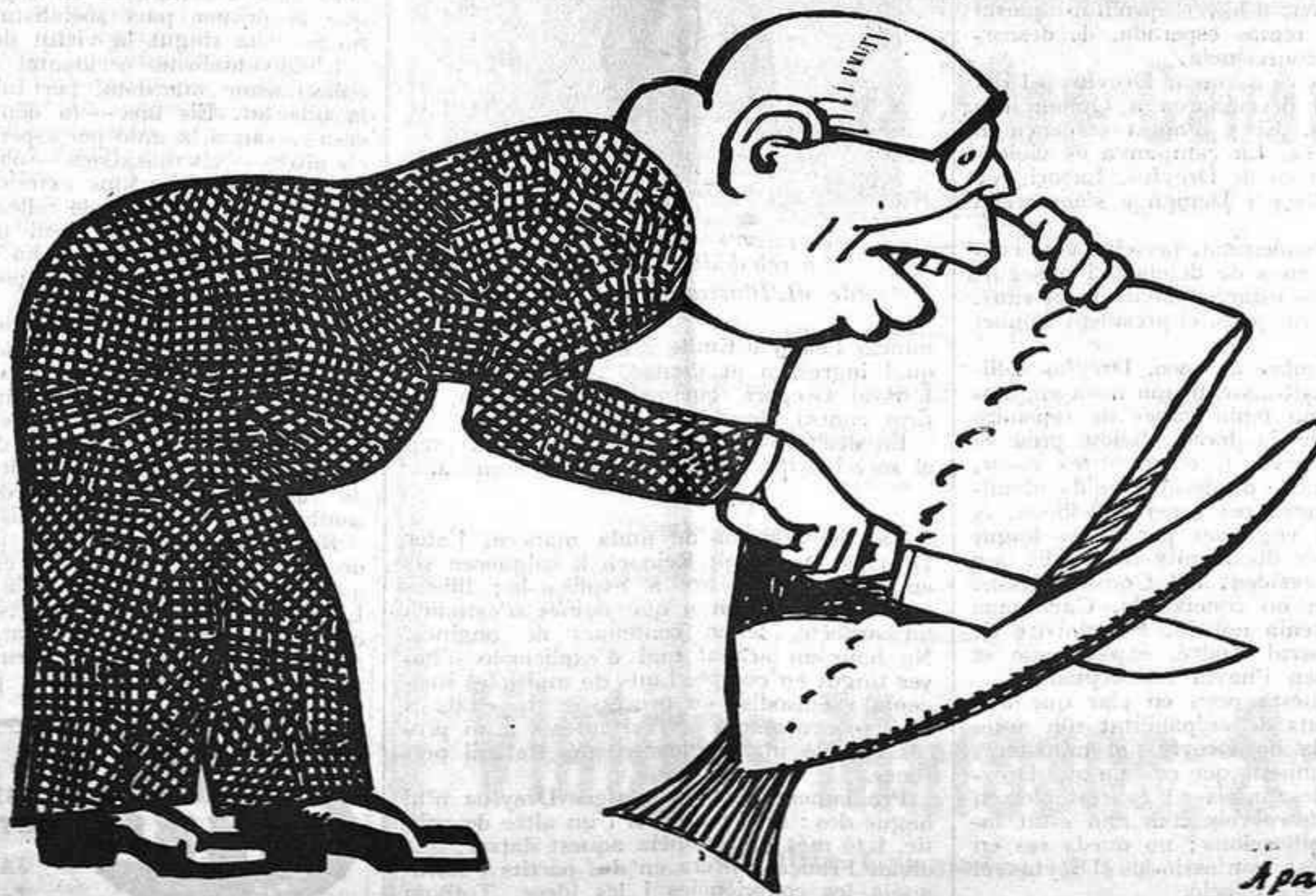
L'única coincidència

Una persona de bon sentit ha tingut la dissort de caure en un grup de comunistes dels quals s'estilen per aci, fills de pis aficionats a la revolució verbal.

Després d'una discussió, estèril més que cap altra, conclou:

—Ja veig que almenys tenim un punt de coincidència. Ni els marxistes, ni els que no en som, no hem llegit mai Marx.

BACALLÀ A LA BISCAÏNA

Qui més-talla el bacallà

Apa

EN LA MORT D'ALFRED DREYFUS

Un procés que informà tot un període polític

Aquest home que moria dividres a París, amb el grau de tinent coronel i a setanta-cinc anys d'edat, va passar cinc anys de la seva vida amb els sofriments pitjors que pugui experimentar un home, mentre el seu nom omplia el món sencer i era, a França, un símbol.

es querella, no contra l'article, sinó només contra certes frases de Zola. El novel·lista protesta; però és que el govern vol evitar tot debat que vagi al fons de l'afer Dreyfus.

acabada i tramesa al president del Consell, Emile Combes. Després, es fa una nova enquesta que dura vuit mesos de l'any 1904; tots els testimonis tornen a declarar, la instrucció és refeta de cap i de nou.

culpabilitat o en la innocència de Dreyfus era el principal article de la fe política i adhuc religiosa de tot francès.

No era sols una qüestió d'antisemitisme, per bé que els antisemites eren els més cridaners dels antidreyfusistes. Hi havia jueus nacionalistes, i tots plegats maleien «els jueus, els protestants i els francmaçons».

Ja hem dit que no foren homes polítics els primers defensors de Dreyfus. Els partits antirepublicans i antidreyfusistes havent-se volgut servir de la demagogia antidreyfusista, es trobaren enemics de tot de pretesos dreyfusistes que no ho eren al començament de l'afer.

Mesures impopulars però hàbils del ministre Waldeck-Rousseau tingueren per conseqüència la desfeta de l'antidreyfusisme agitador i la victòria republicana.

Això que Maurras bateja de «miserable anècdota» i les seves conseqüències alimenten tota la política francesa des de 1898 a 1914.

I Dreyfus, el propi Dreyfus, quin paper feia en tot això? Cap, absolutament, es podria dir. El prefecte de Policia Louis Lépine, que assistí al consell de guerra a porta tancada de desembre de 1894, nota en els seus Souvenirs:

«Quant a Dreyfus, sembla estrany al debat. Responia perosament a les preguntes, amb una veu blanca. Les acusacions més precises el deixaven impassible. Cap sobresalt d'indignació, cap crit del cor.»

L'afer el depassava de molt. Ell, Dreyfus, per bé que vivent, era un símbol purament en la lluita que tenia França dividida com en temps de les guerres de religió.

Aquest home, sota el nom del qual es pot inscriure tot un període de la història contemporània de França, ha mort justament en els començos d'un altre període, marcat per les estafades de Stavisky i una de les seves conseqüències: el 6 de febrer de 1934.

El Front Popular sembla destinat a ésser un moviment d'un abast considerable, i això apartant totes les contingències que puguin oposar-s'hi dintre un període de temps més o menys llarg.

La democràcia francesa conclou avui un pacte amb un dels que havien estat els seus pitjors enemics: el marxisme. Marx ha escrit llibres considerables contra els utopistes francesos, contra els socialistes francesos idealistes que creien en la força del socialisme i volien edificar una societat sota aquest impuls popular.

L'individualisme occidental s'alia amb el col·lectivisme marxista, per tal de defensar la llibertat. Els uns — la democràcia francesa — van a la unió per a l'aport de defensa, els altres — els marxistes — obeixen en certa manera inspiracions exteriors.

Resumint: estem davant una adaptació de la democràcia. La lluita es decanta cap a la integració de l'econòmic en el social. La democràcia és defensa dels nous feudals que intenten fer-los l'impuls creador.

Però repetim que el moviment de Front Popular, si políticament està destinat a ésser molt discutit, intel·lectualment representa una virada cap a noves fórmules de l'individualisme. En canvi els vells internacionals han fet lloc al sentit de pàtria i el cèlebre químic Perrin — exaltant la figura de Santa Joana d'Arc — ha demostrat com sentia l'emoció del «sentit històric».

Propiament parlant, d'afer Dreyfus n'hi hagué dos: un de judicial i un altre de polític, i té més importància aquest darrer, que dividí França sencera en dos partits i sotragué les consciències i les idees. Tothom estava enregimentat, car la creença en la

Du Paty, Dreyfus, Mercier, Esterhazy

de declarar més tard, a la tribuna del Senat: —Jo hi era quan el van condemnar, i no m'esperava, ho confesso, un tal desplegament d'odi! Si Zola hagués quedat absolt, ni un de nosaltres no n'hauria sortit viu.

Comença un altre procés contra Zola, de tres perits que es creuen ofesos pels termes de l'accuse! Zola ha de donar deu mil francs a cada un. Octave Mirbeau s'ofereix a pagar-los. Es procedeix a l'embarcament dels seus béns. L'editor Fasquelle compra una taula sense valor per trenta-dos mil francs.

El 13 d'agost de 1898, el capità Cuignet, encarregat pel ministre Cavaignac d'examinar els documents, demostra que són falsificats. Cavaignac espera que Henry torni a París i obté la seva confessió. Detingut al Mont Valérien, Henry es suïcida amb una navalla d'afaitar. El general Boisdeffre dimiteix amb una carta en la qual declara que acaba d'adquirir la certesa que no era justificada la seva confiança en Henry.

La dona de Dreyfus demana la revisió del procés del seu marit, en vista dels fets nous que acaben de produir-se. Esterhazy, acusat d'una estafada de trenta-cinc mil francs, fuig.

El 12 de setembre de 1898, Sarrien, al Consell de ministres, es declara partidari de la revisió, i el 26 el Consell la demana. Entremig, tres ministres han dimimit. Poincaré, el 28, en el curs d'una interpellació, declara:

—Em sento feliç d'haver aprofitat aquesta ocasió, tant de temps esperada, de descarregar la meua consciència. El creuer Sfax va a buscar Dreyfus a l'illa del Diable i el desembarca a Quiberon a darrers de juny. El 7 d'agost comença el procés de Rennes. La campanya és violentíssima. El defensor de Dreyfus, Labori, rep un tret de revòlver i Demange s'encarrega de la defensa.

Dreyfus fou condemnat, per cinc vots contra dos, a deu anys de detenció i a seguir degradat. Tots els esforços havien estat vans. Deu dies més tard, però, el president Loubet l'indulta.

El 26 de desembre de 1900, Dreyfus sollicita de Waldeck-Rousseau una nova enquesta. El govern no tenia ganes de reprendre una qüestió que ja havia dividit prou el país. Jaurès intervé, i, entre altres coses, revela una carta de dimissió dirigida al ministre de la Guerra pel general Pellieux, el qual es declara enganyat per haver hagut de treballar sobre documents falsos. El que aleshores era president del Consell, Henri Brisson, declara no conèixer-la. Cavaignac tampoc no en tenia notícia. El ministre de la Guerra, general André, explica que el general Zurlinden l'havia interceptada.

La nova enquesta posa en clar que uns quants documents de culpabilitat són anteriors a l'entrada de Dreyfus al ministeri; es retroben documents que es deia que Dreyfus havia fet desaparèixer; es restableixen antedates i es descobreix com han estat fabricades les falsificacions; no queda res en peu de la pretesa confessió de Dreyfus el dia de la seva degradació.

corat, vuit dies després, amb la Legió d'honor. En la mateixa promoció, Picquart és ascendit a general de brigada.

Però les passions encara no s'han apaiçades. El 4 de juny de 1908, Gaston Doumergue, ministre d'Instrucció pública, pro-

La rehabilitació de Dreyfus (de «L'Illustration» de l'època)

nuncia l'elogi d'Emile Zola, les cendres del qual ingressen al Panteó. Sonen dos trets. Un tal Gregori, que és diu periodista, ha tirat contra Dreyfus, el qual és ferit.

En declarar-se la guerra, Dreyfus reprèn el servei actiu. Després, torna a l'ombra.

Tal és, resumit de mala manera, l'afer Dreyfus. A Joseph Reinach li calgueren sis enormes volums per a explicar-lo; llibres que el resumeixen o que només n'estudien un aspecte, tenen centenars de pàgines. No hauríem acabat mai d'explicar-lo d'haver tingut en compte tants de múltiples incidents i episodis, de processos empeltats a d'altres processos, de revifaments d'un procés en què intervingueren més de mil persones.

L'APERITIV

Sitges. — En aquest món no ens resta altre remei que transigir amb el dia que passa; hem de tolerar, hem de comprendre la nostra època, i fins en allò que les nostres forces ens permetin, hem de sentir-nos dintre de la nostra època, no diré com el peix a l'aigua, però sí amb una relativa comoditat i un natural benestar.

El món ha guanyat en importància, en sonoritat i sobretot en baladreig, però ha perdut en qualitat i en delicadesa. Avui dia és impossible xuclar un brot de fonoli i contemplar les estrelles, sense que la gent us prengui per un pur anacronisme. El mar assequible als que demanen un esport marítim fàcil i expeditiu, és un producte tan artificial i tan disgustat com qualsevol altre producte d'aquests que venen als magatzems de preus únics.

Ara les coses han canviat molt, el xoc violent del paisatge gras i cenyit i de la blancor romàntica, amb les pretensions dels pisos de l'eixample de Barcelona, s'ha endolcit. Nous elements més murrís i més adequats han intervingut en el ple de convertir Sitges en un bell producte de confort, i entre tots plegats han arribat a un acord de primera. Avui dia Sitges és una cosa perfectament civilitzada, una de les coses més civilitzades, més amables i de més bona qualitat que podem oferir a les persones de fora.

Ara les coses han canviat molt, el xoc violent del paisatge gras i cenyit i de la blancor romàntica, amb les pretensions dels pisos de l'eixample de Barcelona, s'ha endolcit. Nous elements més murrís i més adequats han intervingut en el ple de convertir Sitges en un bell producte de confort, i entre tots plegats han arribat a un acord de primera.

Ara les coses han canviat molt, el xoc violent del paisatge gras i cenyit i de la blancor romàntica, amb les pretensions dels pisos de l'eixample de Barcelona, s'ha endolcit. Nous elements més murrís i més adequats han intervingut en el ple de convertir Sitges en un bell producte de confort, i entre tots plegats han arribat a un acord de primera.

Ara les coses han canviat molt, el xoc violent del paisatge gras i cenyit i de la blancor romàntica, amb les pretensions dels pisos de l'eixample de Barcelona, s'ha endolcit. Nous elements més murrís i més adequats han intervingut en el ple de convertir Sitges en un bell producte de confort, i entre tots plegats han arribat a un acord de primera.

JOSEF MARIA DE SAGARRA

—Ja hem fet bé de fer ara les vacances. T'imagines estar-se amb un temps així a París? (Marianne, París)

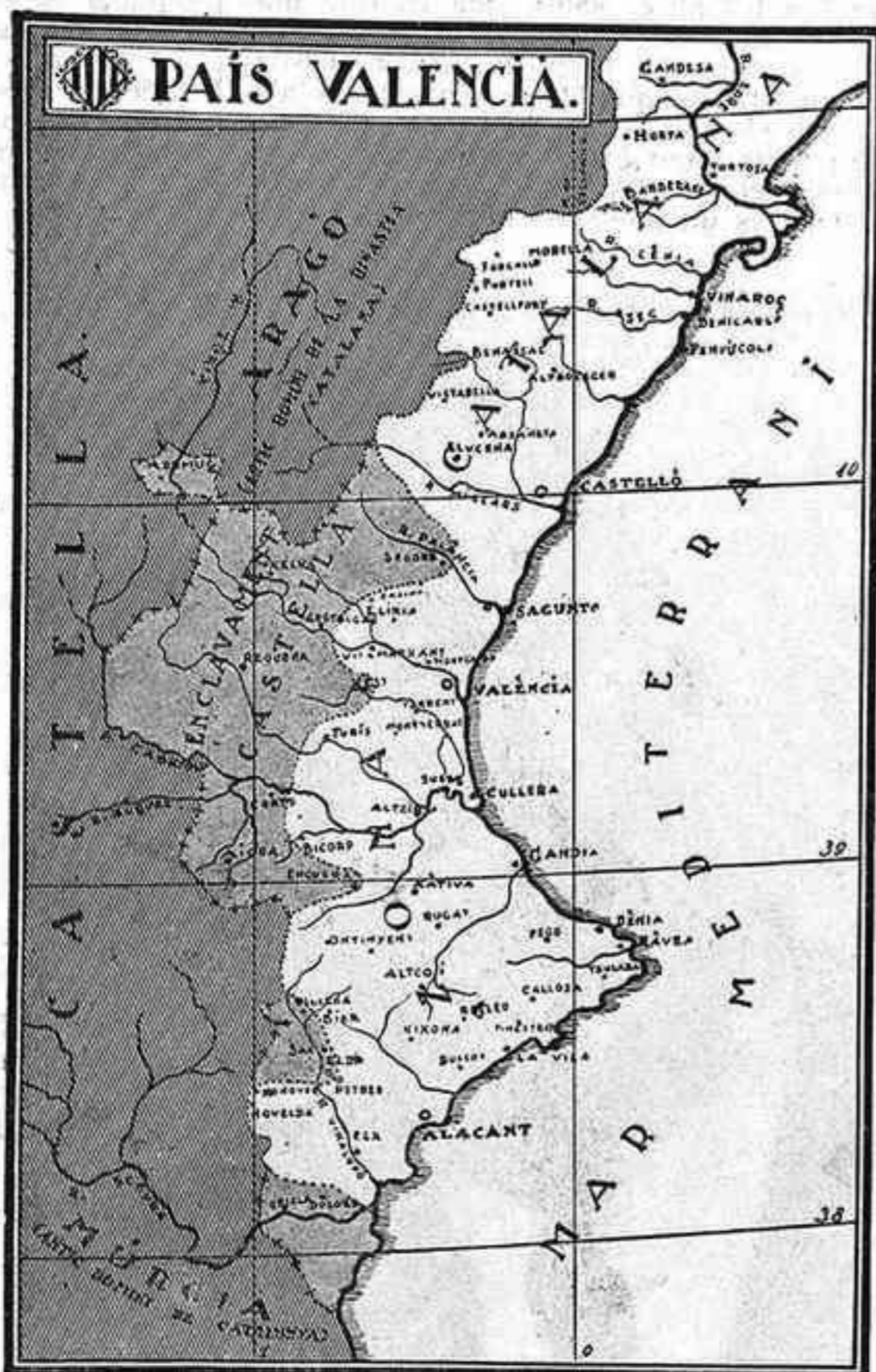
BODEGA «EL NOIA» de Sant Sadurn d'Anoia Vins, Kampanyas i Misteles SERVEI A DOMICILI Vins de taula a 0'50, 0'60 i 0'70 pts. el litre ENRIC GRANADOS, 95 - Telèfon 80741

FITO CAMISER ESPECIALISTA EXIT EN LA MIDA JAUME I, 11 Telèfon 41655

València, estadi polític

La política exterior d'Anglaterra

Els partits espanyols han triat València per a mesurar llurs forces polítiques. Utilitzen com unitat de mesura el camp de Mestalla. Cada partit tracta d'omplir-lo per a saber quants metres cúbics de correlative pot ficar en aquell recipient. El culpable d'això, com de tot el que passa a la Península, és don Manuel Azaña. És clar que ell no va fer res per a ésser-ho. Li donaren el camp de Mestalla, ple, per sorpresa. Azaña no buscava a València el que València li donà. Aspirava únicament a proferir un discurs polític, no a presidir una concentració popular. La importància de l'acte estava xifrada en les paraules i no en el nombre. Però Azaña, sense buscar-la, es trobà amb la col·laboració de la multitud. El primer acte de Mestalla va tenir aquesta característica tan valenciana de la improvisació. Els valencians seguiren fidels al loma pensat i fet. Tres dies abans de celebrar-se l'acte, els seus organitzadors decidiren traslladar-lo de la plaça de toros al camp de Mestalla. I van tenir temps perquè l'organització fos perfecta. La seva grandiositat improvisada i sorprenent decidí els altres partits a provar de superar-la. En el camp de Mestalla s'inicià el partit més formidable de campanya política dels nostres dies. La contesa dels partits ha donat a la política valenciana, a les forces ciutadanes que enquadraren aquestes manifestacions, una vivacitat extraordinària. Resultarà curios de conèixer els homes i les forces que allí actuen.

De la revista «La República de les Lletres»

La Dreta Regional Valenciana té el seu origen en la germanofilia. Tant li fa que el seu baptisme polític es celebrés onze anys després d'acabar la guerra. Les forces carlines que crearen el moviment reclamaren llur autonomia en 1916, davant les inclinacions aliadofíles de don Jaime. Lucía, cabdill del requeté valencianista, quedà adscrit des d'aleshores a la tendència heretista d'El Debate. Les forces polítiques que el seguien representaven el simplice rupestre de la carlinada que havia rotat per les muntanyes del Maestrat. Es caracteritzaven per l'odi a la dinastia alfoncina, la devoció blasfemàtica, l'arrogància de carrer, un cert instint comercial i un arrelat sentit de la propietat de la terra. Constituïen una força de xoc contra el blasquisme anticlerical i revolucionari, i entre tots dos havien eliminat de la política valenciana els enconçits partits turnants de la monarquia. Lucía tenia una pinta estranya de llauvaoret seminarista disposat a enrolar-se en les partides de Cabrera. García Guizarro era l'estadista de la colla. Triomfava en les eleccions a diputats, per minoria, mentre els republicans guanyaven les majories. García Guizarro, consell, agent de l'Estat espanyol en ports europeus de tràfic comercial amb València, tenia compte dels interessos comercials dels electors, és a dir de l'exportació de taronges. Creà la U. N. E. A., que d'organització comercial s'ha convertit en poderós instrument polític. La U. N. E. A. constituïa una arma de domini sobre els exportadors valencians en mans de les dretes. Ningú no exporta sense permís de García Guizarro.

Perduda del tot la fe en el pretendent, apartat del tradicionalisme, encarregat de la defensa dels interessos de la petita burgesia rural, Lucía trobà en les seves mans una massa preparada per a la democràticització, que, per no ésser ja monàrquica, podia esdevenir republicana, separada però dels blasquistes per la devoció a la Mare de Déu dels Desemparats. (La religió té a València un fons pagà, sensual i mediterrani que li imprimeix certa gràcia i que no ha de confondre's amb el catolicisme ascètic de Castella.) Lucía donà doctrina al moviment. En 1929 publicà un llibre, *En estas horas de transició*, escrit en estil parabòlic i versicular, i el próleg del qual és el manifest de fundació de la D. R. V. Exercí oportunista de preparació per a la República, acatada per Lucía i les seves hosts des del mateix dia del seu adveniment. Res no els lligava al règim caigut. Ni els interessos ni els sentiments. La D. R. V. és avui un partit popular, amb bona organització, amb grans interessos creats. Equival en la política valenciana a la Lliga en la política catalana, amb la diferència d'ésser més confessional i menys plutocràtica. Correspon al tipus mitjà de l'economia rural valenciana, i troba el seu fervor polític en la desbordant exaltació levantina més que en la seva pròpia doctrina. No és la D. R. V. un partit de plutocrates, però procura servir els de València, per bé que sense lliurar-s'hi. Villalonga, que és l'home de les banques i de les empreses de serveis públics, amic de Cambó, és diputat del partit, però per Castelló, no per València. A mesura que s'ha eixamplat la D. R. V., teinyent-se de to burges—de petita burgesia—i creant interessos, ha perdut la selvàtica naturalesa carlina dels seus orígens per a adquirir un aire provincià, espès i pedant. Els requetés de Lucía han estat substituïts

pels «lluïsos» del P. Conejos, xicotets empollons, garneus i freds, a la recerca d'una posició social.

Lucía i la D. R. V. han influït d'una manera extraordinària en l'orientació política de la C. E. D. A., en el seu oportunisme i en el seu aparent acatament al règim. Però, a la seva vegada, la influència que damunt ella exerceix ara Gil Robles pot ésser perniciososa per a llur esdevenir polític. Aquest llurament entusiasta al *jeffe* que no equivoca nunca, és, en el fons,

una mostra del provincianisme de la Dreta Regional Valenciana.

El republicanisme valencianista té un fons anticlerical, obrerista, humanitarista, jacobí i sentimental. Blasco Ibáñez li donà tons wagnerians i victoribuguescos. El blasquisme no fou solament una posició política, sinó un veritable sistema, que Azziati, autèntic deixeble del creador del partit, aferrà en la realitat política de València. El blasquisme va saber unir en una acció ciutadana els artesans i els petits patrons, els obrers i els intel·lectuals. Creà una veritable democràcia, molt semblant a la dels pobles del Migdia de França, però més combativa i sorollosa. Les seves lluites amb els carlins foren èpiques. La seva administració municipal—corrompuda més tard—tingué en els començos una gran escometivitat revolucionària. Aquesta força política s'organitzà en el partit d'Unió Republicana Autonomista, tenent la seva autonomia pel que fa als altres partits republicans, i no com un sentiment autònom regional. El blasquisme, no obstant, era tèrbolament federal. El que no fou mai és lerrouxista. El Partit Radical a penes podia sostenir a València un pobre casinet, al front del qual hi havia un intrèpid sastre. En morir Azziati, el P. U. R. A. es trobà sense cap visible, i per a evitar disgustos entre els aspirants al càrrec, fou confiat amb caràcter gairebé honorífic a Sigfrido Blasco, per aquestes raons, que no molestaven l'interès: el nom, la posició i la manca d'ocupacions. A Sigfrido reservava el destí la trista tasca de desfer el que son pare havia fet. Reaparegueren al seu costat Samper i altres ciutadans que el partit havia allunyat de l'acció política i que mai no tingueren prestigi personal en la massa republicana. L'fluència fou funesta. Decidiren l'adhésió del P. U. R. A. al lerrouxisme, engruixiren els seus rengles amb els Buixareu, Roig Ibáñez i altres monàrquics, representants, a més a més, de la plutocràcia valenciana. Emilliano Iglesias i March foren els ídols del neoblasquisme. Durant el bienni pogué sostenir-se la ficció i la contradicció entre la massa popular del partit i els seus elements directius, amb una campanya demagògica contra Azaña i els socialistes, als quals trobaven poc revolucionaris, poc anticlericals i desdenyosos per als interessos valencians. Així aconseguiren contenir a llur costat les masses populars embriagades de declamacions extremistes. Però l'experiència del poder fou desastrosa per als homes del P. U. R. A. Quan Samper ocupà la presidència del Consell, amb gran esbalaïment dels valencians que el coneixien, s'inicià l'es-campada. La política de col·laboració amb la C. E. D. A. donà evidència a allò que fins aleshores havia estat discretament simulat. Una administració municipal autènticament lerrouxista completà l'obra. Les masses republicanes, formades en l'anticlericalisme i l'obrerisme blasquistes, deixaren sols els nous directores del partit. Es comencien poc a poc casos d'una ensorrada tan ràpida i total. Del P. U. R. A. s'han separat quatre diputats, el primer alcalde republicà que tingué València, dotzenes de casineros, l'organització juvenil, els homes de més autoritat republicana, adhoc Marsans, germà de Sigfrido, i Renan Azziati, fill del continuador de l'obra política de Blasco Ibáñez. La tirada d'*El Pueblo* ha quedat reduïda a la seva desena part. El P. U. R. A. encara intenta recobrar les seves posicions de lluita, i l'òrgan del partit, davant l'amenaça de la participació cedista en el govern o del nomenament de Lucía per a ministre, amenaça amb la revolució. Sigfrido Blasco donà ordre de treure el retrat de Lerroux dels centres del partit. Però els diputats autonomistes segueixen formant part del grup parlamentari radical, votant

amb la majoria i essent perfectes governamentals. El darrer acte de Mestalla significa la reconciliació del P. U. R. A. amb el lerrouxisme després del seu enuig per la cartera de Lucía. «Si votéssim en contra del govern—explicava confidencialment un promoh del partit—, ens pendrien l'Ajuntament—en el qual completen la majoria regidors de nomenament governatiu—, la Diputació i el governador.» Aquesta és l'única base política actual del P. U. R. A. Disposa de quatre mil empleats municipals en la capital i dels ajuntaments rurals. El cap del seu comitè polític és el senyor Martínez Sala, representant dels negocis del senyor March a València.

Si la D. R. V. pot comparar-se a la Lliga, el P. U. R. A. de València és la reproducció del partit radical de Barcelona en el moment actual. Reproducció exacta en tot. El mateix l'un que l'altre.

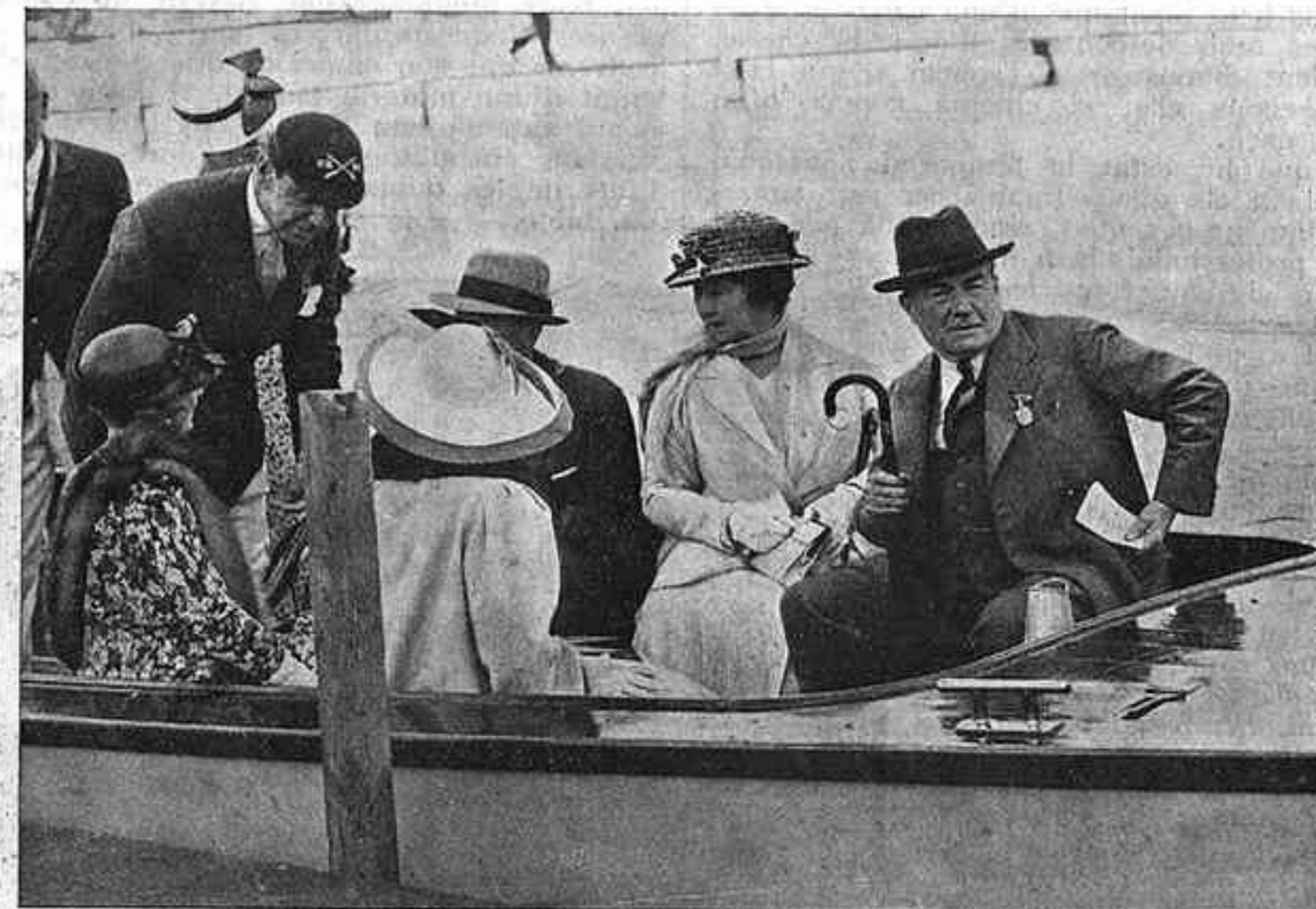
I queden les forces d'esquerra. Són les del primer acte de Mestalla, que fou per a la massa republicana un acte de contricció. En certs aspectes, es reproduïa a València el mateix fenomen que donà a Macià, a Catalunya, aquella fantàstica popularitat en tornar del seu exili. Era, en part, un fenomen de penediment de les masses populars catalanes que havien deixat gairebé sol l'Avi en les seves lluites heroïques contra la dictadura. De la mateixa manera, el republicanisme valencianista es penedia d'haver abandonat Azaña en les seves lluites heroïques, des del poder, contra les forces tradicionals de l'Espanya monàrquica. Azaña fou en les Constituents diputat per València. I d'aquella ciutat rebé greuges enormes, moguts pels fils del lerrouxisme. Una part considerable del republicanisme valencianista caigué innocentment en la xarxa que li paraven els directius del P. U. R. A. Però, feta l'experiència des del poder per uns i altres, la València republicana pogué jutjar i comparar. A un costat, la política laica, social i autonomista del bienni. A l'altre costat, la de Samper, Lerroux i Gil Robles. Els antics blasquistes s'adonaren que havien estat enganyats. I el fervor republicà de les masses populars es disposà a l'acte de desgreuge. Recobrava la seva essència, refermava les seves arrels intactes, revifava el seu blasquisme de combat contra el clericalisme, el centralisme monàrquic i la desigualtat social. El primer acte de Mestalla fou la mobilització del republicanisme valencianista, que es trobava de nou, i es descobria una ànima renovellada. Aquesta força política la integren una part important de la petita burgesia, classe mitjana i masses obreres. No ha arribat encara a una organització de tipus polític, encara que hagi pres gran increment, el partit d'Izquierda Republicana, al qual acuden en massa els que abandonen el P. U. R. A. També és important l'Esquerra Valenciana, que dirigeix Marco Miranda, i que separà del partit de Samper i Sigfrido Blasco els seus millors elements d'acció i nuclis populars molt nombrosos. Existeix, a més a més, l'Agrupació Valencianista Republicana, que representa el valencianisme d'esquerra i compta amb quadros de joves molt intel·ligents i valuosos. Totes aquestes organitzacions, que actuen d'acord en la política local, tenen, sens dubte, una assistència cordial, encara inconcreta, de les masses obreres, enquadrades principalment en els sindicats despresos de la C. N. T., i mantenen estreta intel·ligència amb el partit socialista, més fort en els pobles que en la capital. La coalició de tals forces els donaria, sense cap dubte, el predomini absolut en una elecció. Falta fer amb tot això un instrument de govern, orgànic, disciplinat, que encaixi en la modalitat especial de l'economia valenciana i encoratgi l'esperit progressiu d'aquell poble, que té característiques tan semblants al català. Avui el blasquisme, a València, s'anomena azañisme.

Hem cregut que més interessant que no pas cubicar la força espectacular dels partits polítics valencians, ho resultaria examinar, com ho fem, llur posició doctrinal, llurs vicissituds i els ressorts que els mouen. Cal dir, per acabar, que la política valenciana va amaranar-se d'esperit autonomista, de simpatia envers la vitalitat política de Catalunya. La democràcia rural de València comença ara a comprendre el que representa com a obstacle al seu republicanisme mediterrani el pes mort de l'Espanya feudal i estepària.

La política exterior anglesa, d'un quant temps ençà, però especialment des del darrer canvi ministerial, és seguida amb interès per totes les cancelleries i l'opinió pública internacional.

Per un moment s'ha tingut la sensació que la Gran Bretanya volia seguir una nova orientació, oscil·lant entre el retorn al *splendid isolation*—que hagué d'abandonar per circumstàncies que no solament no han desaparegut, sinó que s'han aguditzat—i la conclusió d'acords bilaterals, i el que és pitjor,

si s'insisteix sobre aquell pas és perquè té unes conseqüències que no arriben a ésser eliminades per les declaracions fetes a la Cambra dels Comuns, i contràriament a les justificacions que n'ha fet Hoare, no solament no es tracta d'un progrés en el camí de la pau, sinó d'un perill més, la gravetat del qual es veurà tard o d'hora. Hoare ha oblidat les greus preocupacions que s'adverteixen en els petits Estats Bàltics, els quals estan alarmadíssims per la dominació del Bàltic que tàcitament és ator-

Stanley Baldwin a les regates de Hanley

amb aquella Alemanya contra la qual ha lluitat una de les batalles més grans de la seva història. Els dubtes i els neguits eren quasi generals; però, per sort, ni uns ni altres no han durat gaire. Samuel Hoare, successor del dubitanti John Simon en la direcció del Foreign Office, ha pronunciat un d'aquells discursos que solen qualificar-se d'històrics.

El Parlament anglès i l'opinió pública anglesa i internacional estaven avessats a escoltar discursos del ministre d'Afers estrangers, vagues i adhoc buits del tot, que deixaven les coses enlaira. Samuel Hoare, en canvi, ha tractat àmpliament temes concernents als problemes mundials més importants i ha fet conèixer les directives que vol seguir d'ara endavant, no sols en interès del seu país, sinó també de la pau.

No volem comentar-lo; el que és interessant és observar quina pot ésser la nova política exterior del Regne Unit, salvant, és clar, noves evolucions possibles. Aquesta reserva ens sembla necessària, tinguts en compte els fets darrers temps. El nou gabinet Baldwin ha iniciat la seva obra estipulant un pacte naval amb el Tercer Reich que tenia aquestes tares: violació del tractat de Versalles, concessió a Alemanya de poder intensificar el seu armament marítim, oblit dels acords de Londres i de Stresa. Aquest fet consumat no produí falaguera impressió a Europa, i fora de la premsa alemanya, tots els diaris del continent el blasmaron o se'n playeren. En el seu discurs, Hoare ha defensat molt fermament l'acord anglo-alemany del 18 de juny, amb arguments que no resisteixen l'examen crític. Fins es podria creure que el govern Baldwin s'ha vist obligat a liquidar una situació creada pel govern precedent, o, millor dit, per Mac Donald i Simon; aquesta hipòtesi s'acut davant la resta del discurs de Hoare. En efecte, condemna tots els pactes bilaterals, ha reconegut la necessitat dels col·lectius, basats en la mútua assistència, i ha proclamat solennement la indivisibilitat de la pau, reconeixent—com per la nostra banda hem reconegut sempre des d'aquestes columnes—que qualsevulla conflicte que esclatés a Europa no podria romandre aïllat.

Ara bé: el pacte naval del 18 de juliol és un pacte bilateral, o sigui un d'aquells que Hoare ha considerat perillosos.

Donada la hipòtesi que aquest acord no hagi estat l'execució de compromisos anteriors, sinó degut a la iniciativa de Baldwin i de Hoare, resultaria evident de les paraules d'aquest darrer que s'ha comès un error greu a conseqüència de les il·lusions que es fan a Londres sobre els sentiments dels amos actuals d'Alemanya.

gada, pel pacte naval, a Alemanya. És cert que el cap del Foreign Office ha sostingut amb força i sinceritat la necessitat de mantenir en tota eficiència la S. de les N., la qual hauria de tutelar, eventualment amenaçats, els interessos de les petites nacions, com les de les ribes bàltiques, en aquest cas concret. Però es pot esperar una política anglesa sincerament i fermament ginebrina?

Aquest és un punt que ens deixa perplexos. La política anglesa envers Ginebra és dividida en dues fases. Una d'ajut energic, de confiança il·limitada; una altra, en canvi, d'obstrucció—no declarada, però no per això menys evident—, de desconfiança.

Durant el primer període, Austen Chamberlain havia conclòs amb Mussolini un acord sobre Abissínia que estava en contradicció amb l'esperit i la lletra de la Societat de les Nacions, i amb l'enquesta Lytton sobre Manxúria, Anglaterra ajudà la sortida del Japó—que n'havia estat un dels fundadors—de l'organisme ginebrí, produint la primera crisi greu d'aquest. En el segon període, els anglesos obstruïren tots els projectes que podien realitzar-se a la Conferència del Desarmament, filla primogènita de la S. de les N. i que hauria hagut d'ésser el seu major suport. Fou també Anglaterra qui impedí que la S. de les N. actués, com l'hi obligava el seu estatut, en la qüestió del rearmament d'Alemanya.

Tot això pertany al passat, es diu. Però mai com avui el passat no està tan relligat al present i al futur, en política internacional.

Aquestes consideracions, objectives però necessàries, no poden minvar la nostra plena confiança pel discurs de Hoare, que justifica les millors esperances d'esmena d'errors del passat i de refermament dels encerts. Entre aquests darrers, comptem l'entesa amb França, que Hoare ha reconegut basada en una amistat que data de més de trenta anys i que constitueix la continuïtat d'un programa que donà els seus fruits en 1914 i en altres moments, i no deixarà de donar-ne.

La pau i la guerra europea estan en mans de les grans nacions, i especialment de França i d'Anglaterra, que poden exercir una influència decisiva sobre la resta del continent. Cal no oblidar Rússia, la política de la qual, d'altra banda, és necessàriament connecta a la d'aquells dos països esmentats.

Des del punt de vista de la pau, doncs, les declaracions de Hoare relatives al manteniment de la unió franco-britànica tenen una importància considerable.

Es la comunitat d'interessos de França i d'Anglaterra, deixant de banda consideracions sentimentals que en política tenen un valor molt relatiu, el que imposa una estreta unió dels dos països, que els acords del 18 de juny torbaren un moment, però que la declaració de Hoare ha refermat. A més a més, la declaració de Hoare que la pau és indivisible, és la tesi de Laval i de Litvinoff, i per tant es pot dir que la política de França i de Rússia és la que preval.

Aquestes declaracions de Hoare no han fet gens de bona impressió a Berlín, car el ministre anglès ha posat Hitler en situació difícil davant el món invitant-lo a col·laborar en l'obra de la pau no fet més obstrucció al pacte de l'Est i al danubià, i tota la premsa alemanya, oficiosa, ha protestat del discurs de Hoare.

Hi ha un altre punt de la política anglesa que ha pres diversos aspectes: el conflicte italo-abissini. Queda sempre fosc el que es parla a Stresa sobre les aspiracions italianes i quina actitud prengueren Mac Donald i Simon; la del govern Baldwin ha produït una tensió anglo-italiana que encara s'agreuja després del viatge d'Eden a Roma.

El discurs de Hoare ha procurat endolcir les relacions d'Anglaterra i Itàlia i ha precisat la política del Foreign Office pel que fa al conflicte italo-abissini.

TIGGIS

Creuer a les Illes Canàries

patrocinat per la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona. Conferències a bord sobre temes de viatge. Biblioteca a bord. Temperatures mitjanes: 17^o8 i 23^o9.

ITINERARI A: Sortida 3 d'agost. Tornada 14 agost. — ITINERARI B: Sortida 3 d'agost. Tornada 21 agost.

Detalls sobre organització cultural: Secretaria de la Facultat de Filosofia i Lletres, 11 a 13 matí.

Subscripcions a:

Viatges Marsans, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4

L'EXPOSICIO EPSTEIN

Quins drets voleu per a fer-ne taps de radiador?

(The Humorist, Londres)

(c) Ministerio de Cultura 2006

EL CINEMA

BALANÇ D'UNA TEMPORADA

Consideracions generals

Aquell que digui que la temporada cinematogràfica que aquests dies s'està tiquant, no ha estat una bona temporada, és que no té bona memòria. Diem això, perquè ens hem topat més d'una i més de dues vegades amb descontentos d'aquesta classe, prenent demostracions no sabem quina crisi que, segons ells, el cinema coneix d'un temps ençà.

El que ha estat la temporada passada, ho sabem els que setmana per setmana, i no solament per gust, sinó també per obligació professional, hem hagut d'estar vigilant totes les estrenes que poc o molt prometien. I és així que difícil seria blasmar una temporada que ens obligava a parlar en una sola ressenya d'El Raval, Succéi una nit i Una dona per a dos; d'una temporada que ens permetia parlar successivament i en setmanes consecutives de films de prou categoria com són Viva Villa!, Pel mal camí, Les verges de Wimpole Street, Imitació de la vida, Els tres llancers bengalis, Dama per un dia, etc.; d'una temporada, en fi, que començà amb Furs humans i es pot dir que ha acabat amb El nostre pa de cada dia.

Està bé que malparlin del cinema aquells que hi van sense orientació prèvia i com aquell que diu a l'atzar. És natural que entre els tres a quatre-cents films que s'estrenen, calguin amb una probabilitat crescutíssima sobre una obra gens remarkable. Però tot aquell que segueixi el moviment cinematogràfic amb una dosi regular d'orientació, tot aquell que hagi vist, com a conseqüència d'aquesta orientació, les onze pel·lícules que hem citat i les que citarem, haurà de convenir que el cinema continua essent una cosa molt divertida i, almenys una dotzena de vegades l'any, una cosa que té una veritable importància.

Notes sensacionals? Oh! Això probablement no. Cal esperar el sensacional en els períodes de trànsit. Ara el cinema parlat ha aconseguit una relativa estabilitat que un film com Els carrers de la ciutat féu més que anunciar i que pel·lícules de darrera hora, com Furs humans i Succéi una nit, han acabat d'establir. Pensem que el sensacional en el cinema, fins ara, ha estat sempre circumstancial. És a dir, que allò que ahir fou sensacional, avui, almenys com a tal, trobem que ha caducat. És així que no tenim cap inconvenient a reconèixer que el sensacional ha estat absent de la temporada passada. Però sí que mantenim ferm que, en l'estat actual de les coses, estat pleter de possibilitats, les realitzacions han estat prou abundoses per a permetre una bona collita.

Estabilitat que ningú no sap fins a quin punt està destinada a prolongar-se. Acabem de referir-nos a les possibilitats incontestables que segurament el futur revelarà, per entendre que res no seria més fallaciós que creure que l'aparència normal que ofereix avui el cinema parlat és quelcom definitiu. Hi haurà doncs sensacions a dojo, tard o d'hora. La primera que vindrà serà la del color. Hi creïem!

Tot això dit pensant en els films americans. Fixeu-vos que tots els títols que se'ns han escapat de la ploma són de procedència americana. És a Amèrica on—des del punt de vista formal—el cinema avança. Ara amb la paraula i el so, demà amb el color. Europa potser ha tractat millor el problema de la música. Potser... En el curs de la temporada vençuda hauríem vist el cinema anglès aferrar les seves posicions avançades i posar-se, almenys, tan en fila com el cinema alemany. Davant d'aquests dos grups de producció, el cinema

francès fa mala cara. Els francesos semblen refractaris al cinema i fa bonic de veure alguns crítics del país veï reconèixer-ho així sense dissimular-s'ho. Si pensem en els bons moments que devem al cinema francès d'aquests darrers temps, haurem de convenir que són emocions que recolzen d'arrel en una matèria teatral. A falta de cinema autèntic, un Pagnol ens ofereix unes versions cinematogràfiques d'obres les qualitats de les quals ningú no gosarà posar en dubte.

Kathleen Burke i Gary Cooper en «Els tres llancers bengalis»

I quan rieu enfront del film francès, interogueu-vos i haureu de reconèixer el mateix. No hi ha cosa específicament nova. Que som lluny de la novel·la formidable d'un W. C. Fields, per exemple!

Quant al cinema alemany, suposem que ningú no haurà deixat de remarcar la línia tan simptomàtica de la seva evolució. Si el cinema alemany ahir era una cosa de putrefacció—i això amb quina gosadia i força, tots ho sabem—, avui se'ns ha convertit en un exponent d'històries sentimentals, apertes per a pensionats. Hi ha una pruja de bons sentiments i d'honestat que fa ferredat.

Ahir, aquell cinema que an Angel Blau caracteritzava tan bé, semblava traduir, involuntàriament, la deserció moral d'una gent vençuda. Avui la producció comercial feta a l'empar del nacional-socialisme sembla reflectir un optimisme candorós, quan no és una mirada de reconança vers un passat florit i ple de grandeses enyorades.

Al costat d'aquest aspecte tan persistent en la producció que avança amb el prestigi dels millors actors del país, hi ha l'altre aspecte de les preocupacions morals, la sinceritat i bona fe de les quals no tenim gens de ganes de posar en dubte, però que en la pràctica resulten quasi sempre empadogoses.

Es a dir, que si no hi ha—ara per ara—una producció marcadament nazi, és innegable que el cinema tanmateix s'ha modificat en una orientació que no deixa lloc a dubte quant als nous corrents que avui informen la vida pública del país.

Respecte al cinema rus, no tenim més remei que callar. Llevat d'alguns documents i de Grosse, que no s'ha arribat a estrenar, no hem vist res. No sabem doncs si la inflació cinematogràfica s'ha troncat, o bé si és que les pel·lícules no poden arribar ací per dificultats de censura. I naturalment que quan parlem d'inflació, pensem en la qualitat, no en la quantitat, puix que tothom sap que la febre de producció continua candent a la U. R. S. S.

En el pròxim número donarem la llista de films que hem anunciat en començar. Això sense altra pretensió que ajudar la memòria del lector i oferir modestament una guia davant dels temptadors programes de represes que ofereixen aquests dies tots els cinemes barcelonins.

JOSEP PALAU

PANORAMA

Els principals esdeveniments

Els principals esdeveniments cinematogràfics d'aquests darrers temps, segons Inter-cine, són:

- 1) La tendència cada vegada més difosa vers el film històric, d'interpretació social, ideològic, de test.
- 2) L'aparició, àdhuc en països petits, d'un cinema nacional, que vol tenir característiques pròpies.
- 3) La lenta però segura penetració del documental entremig de la producció teatral, afirmant la bellesa insubstituïble i la inigualable força de persuasió del ver artísticament refecut.
- 4) La tendència de l'element musical a amalgamar-se cada vegada més directament i eficaçment amb l'element visual; és a dir, el progressiu reconeixement de la necessitat de fer sorgir ritmes sonors i ritmes figuratius d'una mateixa font d'harmonia directriu.
- 5) El desenrotllament pres per l'amateurisme, amb tot el que comporta de difusió de la idea cinematogràfica en els diversos estrats socials, d'alliberament del cinema del professionalisme industrial, de recerca de nous valors estètics i morals.
- 6) La decadència de l'interès morbós per les dives artificials, i la simpatia creixent pels actors trets de la vida real.
- 7) La desaparició gradual de la premsa cinematogràfica publicitària i la formació d'una premsa independent, que examina i jutja la producció mundial des d'un elevat i sever punt de vista artístic, ètic i tècnic, fora de tota suggestió morbosa i amb el fi de dur aquest art al clima elevat que li pertoca.

(Sobre aquest darrer punt, el redactor d'Inter-cine no deu conèixer l'excepció que representa la premsa de per aquí, en general.)

El conxers Max Reinhardt

Max Reinhardt gairebé agafava un atac quan algú tractava, davant seu, el cinema d'art. Però aquest menyspreu li ha passat. Ara Reinhardt ha fet un film, el Somni d'una nit d'estiu, i quan acaba les vacances que es pren a Europa, tornarà a Hollywood a fer-ne un altre.

Es que entremig hi ha hagut Hitler, la ruïna, un quasi fracàs a París, i, sobretot, l'atracció del dòlar.

El Somni d'una nit d'estiu és un film grandios: grandios pels decorats, per la longitud... i pels diners que ha costat: més de deu milions de pessetes, que és una grossa quantitat, fins a Hollywood.

Els germans Warner poden estar contents: Max Reinhardt deixa petit el mateix Cecil B. De Mille.

Tirrenia

Entre Pisa i Livorno, sobre un terreny de 200.000 metres quadrats, a poca distància del mar, Forzano, amic i col·laborador de Mussolini, ha creat un nou centre cinematogràfic, amb dos grans estudis i totes les edificacions i serveis accessoris.

Acabats fa deu mesos, aquests estudis de Tirrenia foren inaugurats per a filmar Els Cent Dies, obra, primerament teatral, de Mussolini i Forzano.

Ara ha començat la gran activitat a Tirrenia i mentre es filmen dos films en versió italiana i francesa, se'n preparen set més, entre ells un Juli Cèsar que vol deixar petit tot el que ha fet Cecil B. De Mille.

Notícies curtes

Es parla d'adaptar Phi-Phi a la pantalla. Si el Cyrano que prepara Korda és ben acollit, Romeo i Julieta i Hamlet seran així mateix adaptats al cinema.

Eric von Stroheim ha escrit l'escenari de La Nit porpra, film en què treballaran Jean Harlow i Clark Gable.

Films muts que són objecte d'una versió sonora: El Vent (que D. W. Griffith rodà amb Lillian Gish), amb Janet Gaynor; Interferències (on triomfa Evelyn Brent), amb Elissa Landi; Hotel Imperial (que interpretà Pola Negri), amb Marlene Dietrich.

Juan Blondell i Glenda Farrell figuren en el repartiment de Les Rosas prefereixen els Homes.

Johnny Weissmuller i Maureen O'Sullivan han començat Tarsan i els simpins. Bebe Daniels redbutarà, després de dos anys d'absència de la pantalla, amb La Bola de Foc.

Espanyolada a la vista. André de Badet rodarà Andalucia, segons un llibre de Gómez Carrillo, amb Gina Manés, Maurice Escande, José Noguero i Tina Meller.

Un pròxim film de Katharine Hepburn serà Sylvia Scarlett. És probable que el protagonista masculí sigui Douglas junior.

Gran èxit als Estats Units del film anglès d'Elisabeth Bergner: Escape me never. Els americans volen veure quina mena de dona és aquesta que va demanar més de dos milions de pessetes per fer un film a Hollywood.

El cinema francès

El cinema francès? És difícil de parlar-ne, perquè de moment gairebé es podria dir que no hi ha cinema francès. Els fets ho diuen prou; cal mirar només els programes parisencs: a les sales d'exclusiva, cap film francès; a les sales especialitzades, tampoc cap; i a les altres sales, una enorme majoria de films estrangers.

No és pas que tinguem menys possibilitats artístiques que els americans, els alemanys o els russos; no hi ha cap país que tingui tants i tan grans artistes decoradors, músics, actors, postors en escena. Aquest problema és un problema industrial: perquè

del punt de vista artístic, que fer dependre un film del gust d'un gran nombre de persones que forçosament no tenen del cinema sinó un punt de vista comercial estret i limitat a un públic particular i restringit.

L'únic avantatge d'aquesta mena de combinació és de poder fer, quan hom no té més que alguns centenars de mils francs, un film d'uns quants milions!

Se m'objectarà que a França, però, una gran casa ha assajat de tractar el cinema en gran indústria, i que la seva temptativa ha acabat amb un fracàs sensacional. I bé; això només prova una cosa: que els dirigents eren inferiors a llur tasca.

Quan hom s'adona de la incapacitat i de la manca de serietat — per no dir més — de la majoria dels organitzadors del cinema francès, al cap d'any ja no es sorprèn de veure'l en el marasme.

I amb tot, el públic té tanta necessitat de cinema com de pa, o poc se'n falta. Però li és difícil d'atorgar un èxit a la producció del seu propi país, ja que aquells que en tenen la responsabilitat s'accontenten de copiar perpetuament els altres.

Només els films específicament francesos tenen una mica de probabilitats de tenir èxit a l'estranger. Exemple, l'èxit dels films de René Clair a Amèrica.

Hi ha una altra mania que també fa estralls actualment: la dels títols consagrats. Poc importa el partit que es pugui treure, cinematogràficament, d'una novel·la o d'una obra, mentre el títol ja sigui familiar al públic. No fins necessitat de dir que, personalment, reacciono tant com puc contra aquestes tendències. El scenario del meu pròper film, que passarà a París i al Marroc, ha estat escrit especialment per a la pantalla.

Tornant als prejudicis que pesen sobre el cinema francès, cal remarcar que el gust dels seus dirigents per allò que és vell no és limitada pas als títols i als títols, sinó que també s'entén, naturalment, als postors en escena.

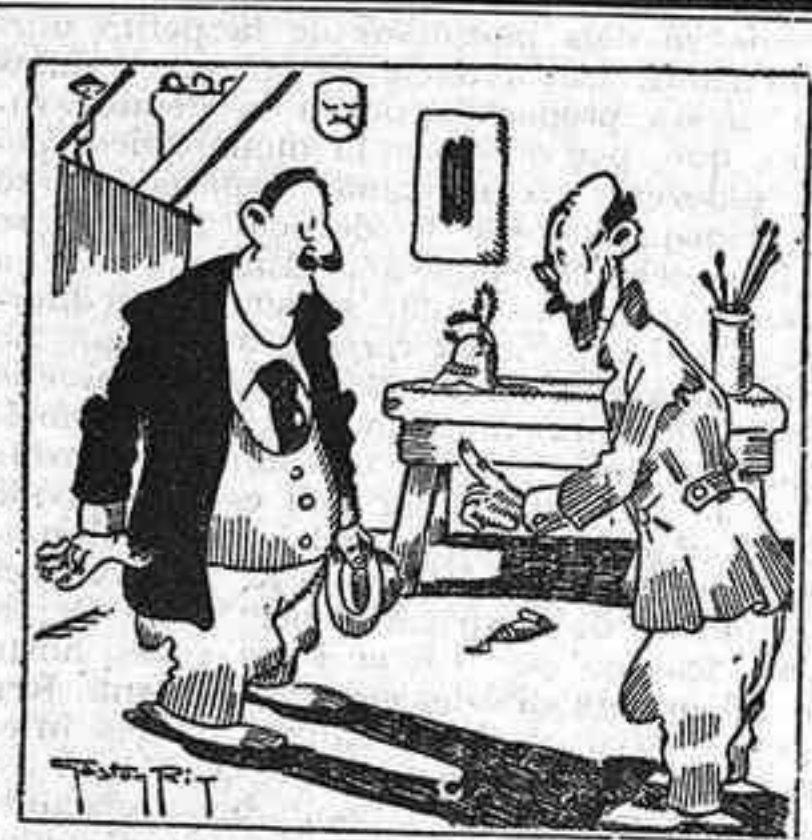
El lema del cinema francès sembla ésser: noms! Tant se val que un interpret encaixi o no en el roï que se li ha assignat, mentre tingui «un nom»; tant se val, ho acabo de dir, el contingut de l'obra a posar en escena, mentre tingui «un nom»; i tant se val que el postor en escena sigui més o menys apte per a tractar el tema que se li confia, mentre tingui «un nom»!

Això no vol pas dir que jo desesperi del cinema francès. Al contrari! Entre els joves postors en escena que en aquest moment malden per a trobar emplaç, segurament n'hi haurà alguns que a desgrat de tot s'arribaran a imposar. Els empresaris de films d'estar per casa, a còpia de fallides, acabaran per desaparèixer, i llavors... llavors, sense cap dubte, sorgirà el Citroën del cinema que fins ara ens ha mancat.

No sempre tot acaba per arranjarse, a França!

JACQUES FEYDER

(Copyright Opera Mundi)

—El trimestre passat me'l vàreu pagar fent el retrat de la meua dona. L'altre, fent el meu. Com espereu pagar el trimestre que ve?

—Esperaré que tingueu un fill.

(Le Rire, París)

SI ES ELÉCTRIC
I PER AL VOSTRE AUTOMÒBIL
ho trobareu en les millors condicions de preu i qualitat, al **CARATGE ELECTRIC**
CARRER NOIA, 618 (Arbuixat Diagonal)

PUBLI-CINEMA
Passatge de Gràcia, 57. - Telèfon 79681
Sessió contínua de 3 tardes a 1 matindrada
SEIENT, UNA PESETA

CURIOSITATS MUNDIALS
Interessants reportajes U. F. A. exclusiu

EL NAUTILUS
Marioneta d'Uffims

NOTICIARIS D'ACTUALITAT MUNDIAL segons visió **PARAMOUNT** i **ECLAIR JOURNAL**; exclusiu.

LA VOLTA CICLISTA A FRANÇA
Interessants detalls de la prova

LA PAU EN PERILL
Documental d'alt interès, comentat en espangol

ACTUALIDADES
RAMBLA DE CATALUNA 57-Tel. 11701

Setmana del "Celuloide Rancio"

6 films de 1900
ressuscitats i comentats pel gran humorista

Enric Jardiel Ponce
Una hora de rialles

Noticiari Fox Mundial
El rècord mundial de durada en l'aire

La volta a França
El matx Uzcudun-Schmeling

—No ens enduguem les còpies d'esport. Les has de guardar tres anys abans de ser-ne el propietari.

(Everybody's Weekly, Londres)

Subscriuiu-vos a **MIRADOR**
Rambla del Centre, 19 (Llibreria Bergé) - Barcelona

BUTLLETI DE SUBSCRIPCIO

El Sr. _____
que viu a _____
carre: _____ n.º _____ es subscriu a **MIRADOR**
pel preu fixat de **3'50 ptes. trimestre.**
_____ de _____ de 193__

Signatura

EL TEATRE

HOMES I COSES DEL TEATRE CATALA

Compte a fer judicis temeraris

L'amic que en tot troba pèls, m'ha observat que la història de la subvenció al teatre català resultava un episodi de primera i un al·legat, en el fons, més derrotista que altra cosa. Sembla — ha afegit — que el teatre català haja romàs constantment amb l'aigua al coll.

Em voldria que l'amic tingues raó i que els detractors del teatre català, els estracordets compressos, dedússim de la relació inserida en el número passat, que el teatre incòla no ha fet en tota la seva vida altra cosa que gemegar i passar el platet; que mentre la nostra escena es debatia en l'estretor, les empreses, els autors i comedians forasters fermaven els gossos amb llongs nassos. Em sabria greu que algú arribés a sospitar que pels dies que els autors catalans de més nota impetraven l'ajut de les Corporacions populars, fos Barcelona, per als teatres d'altres climes, una mena de Xauxa. La mera suposició que els infortunats i les malvestats hagin planat només en qualsevol època damunt del teatre català, m'empiparia.

En remenar els papers que em serviren per a engiponar l'article que motiva el present aclariment, relatiu, en bona part, al Principal, em vingueren a les mans unes notes que són la millor resposta a quants retrats, en el sentit insinuat per l'amic, poguessin formular-se. Som encara alguns a saber que les taules del vell teatre, durant anys i anys interdites, de fet, a tota manifestació en idioma vernacle, foren gairebé del 1886 al 1896 monopolitzades per l'actriu Maria A. Tubau, figura sobresortint del teatre castellà en el darrer terç de la centúria dinovena; actriu en la qual l'artificiositat francesa i la cursiteria espanyola que impregnaren el fi de segle, trobaren un exponent magnífic. Per un sector del públic barcelonès, a bastament definit perquè calgui qualificar-lo, fou Maria Tubau, pels dies immediats a l'Exposició Universal, quelcom semblant al que pèls successors d'aquell ès avui Antonia Herrero. Les estades de la Tubau al Principal, recolzades en la flor de l'estevisme, abrillantades amb la presència de las primeras autoridades, conegueren encara el catxet inconcusible que fins al poblament de l'exemplar caracteritzà la nostra primera sala d'espectacles. Doncs, tot i el prestigi que envoltava l'actriu, assistida d'un auditori adicte, malgrat el to ultra bien de les representacions, distà la realitat, en general, de respondre, econòmicament, als esforços i a les il·lusions de l'empresa. Resten sobre el particular textos eloqüentíssims. Demandes de moratoris d'un patètic sorprenent. Fulls de recaptació abracadabrants.

Entre temps recalaven al Principal empreses afectes a tota mena de gèneres, llevats dels que fessin sentor autòctona. Els balanços d'aquestes empreses que en dirtem esporàdiques, vénen reflectits en tres notes que copio i que cal llegir, per a veure, si més no, com l'èlegia teatral resta immutable a través dels anys; per a assegurar-se, també, que en punt a trifolgues i mats de cap no ha estat el teatre català exclòs de la regla general.

L'actor Ricardo Valero, empresari el 1891, es desfeixí del negoci en haver perdut una suma considerable. En la renúncia cursada a l'Administració de l'Hospital esmentava les dificultats que li privaven de continuar. Deia: *La manca absoluta d'elements artístics i d'obres de mèrit veritable; les exigències monstruoses de les celebracions; l'odiós privilegi d'estrena de les obres*

noves representades a Madrid, atorgat pels autors a les companyies que després d'empresar-les a la cort vénen a estrenar-les a Barcelona...

L'any següent, 1892, Joan Casajoana, empresari de torn, sollicitava de l'Administració de l'Hospital una rebaixa del lloguer, amb aquests termes: *El pressupost de les actuals companyies dramàtiques és crecudíssim; les despeses totes del teatre, sia per exigències del públic, sia per dependències — les dependències, que cobraven tres*

L'actriu Maria Alvarez Tubau

— augmenten diàriament d'una manera que fa por, al punt de cadre, per a defensar un pressupost, una lluita desesperada. Això és palès fins a l'evidència...

Miquel Gasset, empresari el 1893, demanà també una disminució del tipus de lloguer, fundat en l'escassetat de bones companyies i en els preus fabulosos que demanen els pocs conjunts notables dels quals hom pot refiar-se... Els artistes de tota mena demanen sous elevadíssims... De no acceder la Junta a mi petició — acabava dient — no podrè continuar i me veré obligat a cerrar el teatro, descansando así del fatigoso oficio de empresario, que no tiene compensación ninguna.

Per contra, havia amuntegat Gasset una fortuna a l'Romea, conreant la vinya del català. És vol una paradoxa més frapant? Veieu ara la necessitat de romandre atents a allò que hom vol negligir per creure-ho fugaç i intranscendent? De mi puc assegurar que sóc deutor al detall del detall, a la passió per l'anècdota, al connubi amb la dada i la data, el seny en el destriament dels valors; com dec a haver trempat l'espirit en el batec i la pulsació diaris, el lluc a judicar els homes i els esdeveniments que amb el teatre tenen a veure, als quals acostumo de sotjar al llarg de treves dilatades, de zones com més extenses millor. El sistema, de resultats infallibles, habitua els consorsos i pessimistes — agram de la planada escènica teatral — a pensar en la institució abans que en el plet de cadascú.

Podria emprar encara nous raonaments per a tranquil·litzar l'amic llepaflis, temorenc del que puguin dir els que parlen sense com va ni quan costa, car tinc perles per a donar i vendre. Hem quedat, però, que em circumscriuria al període que els autors dramàtics sol·licitaven l'ajut oficial, i al Principal, per ésser, ultra el coliseu esmentat en el treball anterior, el més adient, per motius múltiples i diversos, per a arribar a conclusions de certa mena.

JOSIP ARTIS

Telèf. de MIRADOR: 23118

Sota la llum dels reflectors

Aquests dies hem aplaudit dues d'aquelles diguem-ne artistes, que s'ofereixen als espectadors tal com són. Tal com Nostre Senyor les va fer. Nuets de pèl a pèl. Espiritualment, s'entén. És a dir, unes artistes que tenen una personalitat molt marcada, i la traslladen a l'escena íntegrament, sense maquillatge, sense artífici ni afectació, amb una formidable naturalitat.

Al Gran Kursaal, nom d'un cosmopolitisme sense personalitat, que una nova empresa ha posat a la vella taverna de Juanito El Dorado, hem vist una d'aquestes bestioles. Es diu Pepita Puig. *Revolucionaria del cuplé*, com afirmen els programes que reparteixen a la porta. La Puig, en la vida privada, és una mena de xinxxa de fàbrica de Sants, ordinària i desvergonyida. I el mateix és sobre el tablado del carrer de Guardia. Les seves provocacions obscenes d'anques, de ventre i de malucs, són de les coses més fortes, més brutals, més cíniques i més canalles que hem vist a les taules. La seva lascívia, com en moltes negres — la mulata Blanco, per exemple —, perd tot el caràcter excitant i adquireix un grotesc insuperable. La Puig diu amb una veu esqueixada i crapulosa uns cuplets perfectament adequats al seu temperament.

N'hi ha un, en català, que conté un repertori d'expressions escolhides, poades al cor mateix del districte cinquè. La Puig ha intercalat en aquesta cançó un estribillo de la seva invenció — *Sóc així! La mare que em va...!* —, que engega cridant com una boja furiosa, i amb una força i una convicció impressionants. En acabar el cuplet, la trepidant cançonetista introdueix en aquest leit-motiv una lleugera variació: *Sóc així! La mare que em va arribar...!* I l'altra nit encara va arribar més les coses. Va amenitzar la famosa cançó amb un formidable espetec de trets d'una pistola de broma. En un local on la gent hi va pels invertits, la Pepita Puig, que ofereix l'espectacle més ple de caràcter, més cru i més autèntic que es pot veure al combat *barrio chino*, s'emporta les ovacions més nodrides de la clientela. Interrogada sobre el secret del seu èxit, ens ha contestat assenyallant-se les venes de l'avantbraç: «Es que ho porto aquí...»

En aquell poètic Cafè de la Borsa que, gràcies a Déu, encara no han reformat, i on, damunt els miralls, i al costat de les cotitzacions, una mà delicada ha pintat un rètol ple de floretes, i tan exquisit i primaveral com una declaració d'amor o una estampa de la primera comunió, rètol que diu: *Todas las noches gran concierto por simpáticas señoritas*; en aquell poètic Cafè de la Borsa, tan olorós de fi de segle i de menestralia, que no ens descuidem de visitar setmanalment, hem aplaudit una altra d'aquestes bestioles, M. de Lis, com anuncia aquella pissarra que no pot faltar a cap porta de cap cafè concert de barriada.

La De Lis, en la vida privada, és un paquet de greix i de bon humor. Una panxacenta encantada de la vida. Una dona que ho té tot resolt. Les set pessetes diàries que guanya ja li resolen tots els problemes que la vida planteja. Desbordant de carn i de vitalitat, té un excés d'energia que necessita expansionar-se. És com una bóta massa plena que vessa vi en abundància. M. de Lis, en la vida privada, és així. I el mateix és sobre el tablado del Pla de Palau. Quan hi puja, imponent i colossal com una geganta, us ve a la memòria la lletra d'aquell vell cuplet: *Es mi cuerpo un monumento, por delante y por detrás*... I porta uns vestits... Oh, quins vestits! N'hi ha un que mereix un breu comentari. Immens, feixuc, de tots colors, atapeïssim de mitges llunes i d'incrustacions de vidre i de llauana, sembla un quadro cubista del Picasso de l'època virolada, o aquella indumentària plena de constel·lacions, de cartes, de daus, de banderes i de roses, amb la qual el deliciós Serge vestí els seus fenòmens de fira i els seus prestidigitadors. La De Lis, que deu tenir sang gitana a les venes, canta uns cuplets flamencs en andalusí, però amb accent català de suburbi, i amb un doll de veu femenil i eixordadora. Un amic nostre diu que és una Esteso en brut. El nostre amic té raó. Però, com en l'admirable Luisita, la comicitat de la De Lis és determinada per les seves improvisacions, els seus incisos, plens d'imprevist i d'una autèntica espontaneïtat. De vegades, en ple cuplet, desapareix darrera una cortina, que serveix de tela de fons i tapa un dels finestrals del cafè, i torna a sortir tan tranquil·la. D'altres, interpella el públic i li dedica frases d'una gràcia inimitable, o deforma els passos de ball amb un sentit vivíssim de la caricatura. D'altres, encara, s'eixarranca brutalment i posa els ulls com els guenyos... En fi, un espectacle d'una alegria sana i d'un grotesc apallasant que cal veure.

Li diuen el mestre Serrano. Diuen també d'ell que fou un gran tenor a l'època d'or del bel canto, i que es tutejava amb el famosíssim Tamberlick, aquell cantant que, obligat per l'empresari a treballar el dia de la mort de la seva esposa Lucía, es va desmaiar a l'últim acte de l'òpera de Donizetti, *Lucía de Lammermoor*, quan exclamava *Lucía tu sei in cielo*, passatge emocionant i d'un sentiment dramàtic prodigiós... SEBASTIÀ GASCH (Segueix a la pàgina 8)

GENT DE CIRC

Les foques del capità Navarro

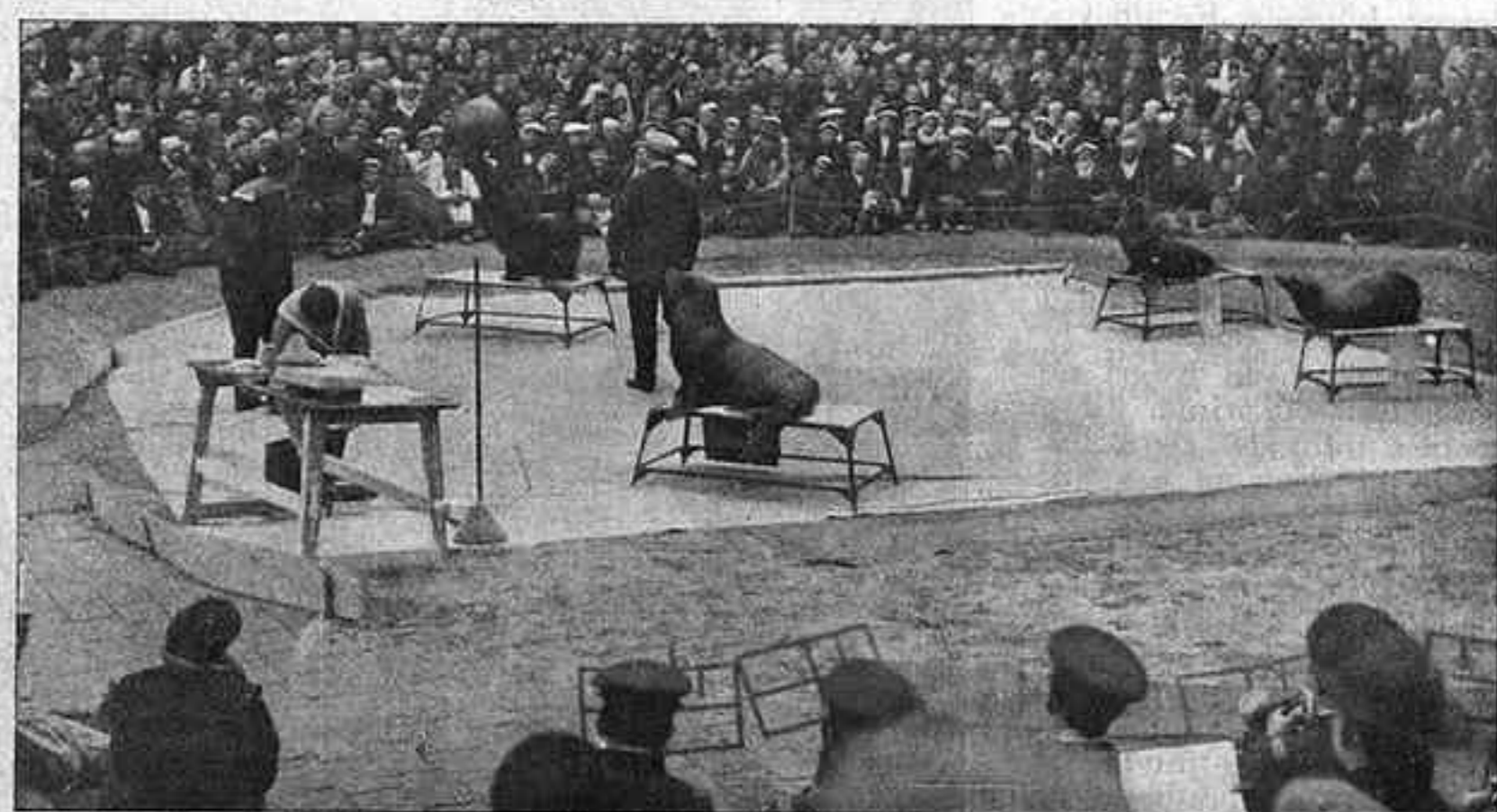
Més aviat menut que alt, grassonet, poc cabell, el rostre rodó, bru, amb el nas una mica ample, els ulls petits i un somriure constant, el senyor Frederic Navarro està sempre a punt d'atendre els parroquians dels billars del Lion d'Or.

—Capità!
—Vaig!
Capità? Sí, senyors; capità. Per als que ho posen en dubte, el senyor Navarro porta tothora a la butxaca unes postals endarrerides on apareix gairebé com un almirall.

li digueren els amics a Navarro — No en trobaràs pas així com així.

Navarro es sentí ferit en el seu amor propi. Va fer l'aposta de caçar — o pescar — ell mateix una d'aquelles foques i es traslladà a Lourmel, prop d'Oran (2). Als trenta-tres dies, pescava un llop marí. Poc després, un cuiner del *Tintoré* n'hi facilitava dues més.

Continuà, per les fires, la *tournée* interrompuda. El circ portava el nom, autoritzat i registrat, del pintor Sorolla.

El número del capità Navarro al penal de San Miguel de los Reyes.

—En quin vaixell anàveu?
Res de vaixells. El senyor Navarro té dret al títol de capità, i pogué en un temps vestir un uniforme amb molts galons daurats, moltes ancores brodades i molts botons de llautó, perquè fou dressador de foques.

Les foques del capità Navarro! Durant els dos primers anys de la guerra, des de la tardor del 1914 a finals del 1916, varen ésser famoses a Barcelona. Ni les del capità Palermo, ni les de Miss Wallenda, ni les del capità Frohn, ni les del capità Winston, ni la cèlebre Jackie, de Frank Marcelle, que els barcelonins tingueren ocasió de veure més tard, han arribat a competir amb elles.

El capità Navarro en parla encara emocionat, amb enyorament. Recorda les seves foques i, en general, tota la seva història d'home de circ, amb aqueixa recança i

Tot d'una... Fou a Valladolid, l'any 1906. Navarro veié allí un número de foques extraordinari. Eren unes altres foques que les seves. Eren sis foques més petites, relativament lleugeres, ràpides de moviments. Jonglaven, feien equilibris... Les presentava una alemanya, Mme. Juliette, dona del domador Alaska, dependent del Parc Hagenbeck.

—Això són foques! — exclamà Navarro. Va avorir i deixar morir les que tenia. «Prou vaques!» Va donar ordre al seu director artístic, Simón Assas, antic col·laborador de Vicenç Gil Alegria, que li contractés, fos com fos, un número de veritables foques.

—I les foques? — insistia.
—No en trobo! — responia Assas. Sempre la mateixa pregunta! Sempre la mateixa resposta.

—Res, encara, de les foques?
—Res!
—Doncs, plegueu!
Simón Assas va plegar, i Navarro marxà a París, on Alphonse Rancy triomfava, al Bobino, amb un número de quatre formosos lleons de mar. Navarro contractà el número per dos mesos, i a la fira de València, i més endavant als pobles de la regió, guanyà diners llargs. Era l'any 1912.

En esclatar la guerra, Rancy, des de Bordeus, oferí vendre-li el número. Navarro no es féu pregar. Pagà 25,000 pessetes de les quatre foques sàvies. Es trobaven a Alger i varen ésser transportades a Barcelona en el *Cabo Turiniana*, que els alemanys torpedinaren sense resultat.

Debutaren les foques al *Prado Catalán*, dels Josepets. L'alemanya Miss Elsa i el francès Monsieur Brunier presentaven el número.

L'èxit fou gran. Tan gran, que la Miss i el Monsieur demanaren augment de sou.

—Ja les domaré jo, les foques! — advertí Navarro. Des d'aleshores fou capità. Almenys, a les litografies, als anuncis dels diaris i a les postals. I encara li dura.

Les foques es deien: Tip, Guerre, Ketty i Bibi.

—Bibi! El fenomen més gran dels segles! Ketty, en canvi, era tossuda. Mai no em féu bondat. Tip i Guerre es portaven com uns bons nois.

A Ceuta es morí Tip. Noranta-dos duros de telegrames demanant una substituta. Però en tota Europa no hi havia foques. Per fi, el capità Navarro pogué adquirir-ne una a Toríno, al Circ Vissini. JOAN TOMAS (Segueix a la pàgina 8)

(1) Una mena de trampolí.
(2) Cal no confondre les foques d'exhibició, dites foques comunes, o llops de mar, amb les de treball, dites foques grises, o lions marins. Les primeres són més voluminoses, i s'arrosseguen molt feixugues; n'hi ha, efectivament, al nord d'Àfrica. Les foques de treball procedeixen gairebé totes de les costes de Califòrnia. A Alemanya, prop d'Hannover, existeix un dipòsit, no un criador, d'aquestes foques, destinades especialment al circ.

—Creu! Sóc jo que rento la Venus!
(Ballyhoo, Nova York)

(Ballyhoo, Nova York)

LIBRERIA LOUIS BERGÉ
Rambla del Centre, 19
Sucursal: KIOSQUE FRANÇAIS Rambla dels Estudis, 7 BARCELONA
DARRERES NOVETATS FRANCESES
Histoire de la Locomotion, Les Chemins de Fer. Edité par L'Illustration. Vassal-Reig: Richefieu et la Catalogne. P. Brunet et A. Mieli: Histoire des Sciences, Antiquité. Gordon Child: L'Orient Préhistorique. Malraux: Le Temps du Mépris. Paul Morand: Rond-Point des Champs-Élysées. A. Miles: Le Culte de Cina. Cocteau: Portraits et souvenirs. André Gide et notre temps. Liddell Hart: La Vie du Colonel Lawrence.

GUTENBERG, S. A.
Fàbrica de maquinària per a les Arts Gràfiques
Nàpols, 215 - Telèfon 55723 BARCELONA

LES LLETRES

LITERATURA ITALIANA EN CATALA

DUES COMMEMORACIONS

ADA NEGRI L'Acadèmia francesa i Victor Hugo

Quaderns Literaris (1) acaben de publicar un volum amb una interessantíssima tria de treballs d'aquesta il·lustre escriptora italiana. Aquest volum, en certa manera antològic, puix que ens ofereix un tast de tots els gèneres que Ada Negri ha conreat i una mostra de la majoria dels seus llibres en prosa, revelarà als nostres lectors l'obra novellística de la qui pot ésser considerada, actualment, com la personalitat femenina més forta i més admirada de les lletres italianes. En un volum de l'Índole del que acaben de donar-nos amb tant d'encert els Quaderns Literaris no hi havia lloc per a l'obra en vers d'Ada Negri; així i tot, hom hi ha inclòs uns poemes que poden donar, tanmateix, un regust de l'art original i intens d'aquesta poetessa.

El prestigi d'Ada Negri no és d'avui. El seu primer llibre de poemes data del 1892, llavors que la poetessa era encara la jove mestressa de primeres lletres d'un poblet de prop de Pavia. Amb aquest llibre de poemes, intitulat Fatalità, Ada Negri inaugura una carrera literària sempre ascendent, en el curs de la qual l'escriptor ha pogut continuar en els seus records autobiogràfics com a font principal d'inspiració. En la novel·la El Diner, així com en la seva obra mestra Stella matutina, que n'és un venturós desenvolupament, Ada Negri ha narrat les emocions de la seva vida de noia i d'adolescent. Criatura d'humor esquiva, esquerra i taciturna, i amiga de la solitud, si la seva obra total no reflecteix sempre exactament les vicissituds de la seva vida exterior, tradueix certament d'una manera inequívoca els seus aspectes íntims, espirituals i sentimentals.

Ada Negri

Una infantesa humil i una adolescència plena de lluites i d'amargors omplen la seva ànima d'odi contra les iniquitats socials i de simpatia per als humils, per als oprimitos i adolorits, i aquests sentiments humaníssims, endolcits per una tendresa tota femenina, inspiren, informen i emplenen la seva obra literària, sobretot en els seus primers llibres, quan encara Ada Negri no ha donat la vastitud volguda als seus horitzons espirituals. Els seus dos primers volums de versos (Fatalità i Tempeste) són dues obres amargues i doloroses, pessimistes, plenes del desencís d'una ànima jove que ha estat massa sensible a les injustícies del destí i de la vida. En el seu tercer llibre de poemes, que porta el títol de Maternità, la visió que la poetessa té del món és endolcida ja pel sentiment i les il·lusions maternals.

Un nou recull de poemes, Del Profundo, accentua aquest sentit humaníssim del lirisme d'Ada Negri, el qual confon en una sola emoció la percepció del dolor físic i moral dels dissortats de tota mena, amb la consciència de la inutilitat

e l'infinita vanitat del tultu,

per dir-ho en un vers leopardià. La nostra poetessa exclama:

Tanto ho soferito che mi son falta un cuor di selce. Tanto in lunghe insomnia disperate ho pianto che or somiglio alla sabbia del deserto.

De profundo assenyalva en la lírica d'Ada Negri una crisi espiritual que, segons un crític de la Nuova Antologia, Michèle Scherillo, va coincidir amb una pregonia i saludable crisi d'art. La seva expressió literària es depura a mesura que els seus sentiments primaris es refinen. Aquesta evolució és ben palesa en el recull de poemes Escitto que sembla anunciar la maduresa de l'escriptora. En un nou recull de poemes, Il libro di Mara, que respira l'embraguesa roent del Càntic dels Càntics, com diu l'esmentat Scherillo, la poetessa ens ofereix un poema d'amor delirant ple de la vibració d'una passió intensament viscuda. Aquest és un llibre d'una sinceritat formidable, que segons el referit crític marca una etapa en la literatura femenina.

Sobre l'antologia de l'Isola (de l'illa de Capri), que és l'illa de les sirenes que encisaven els navegants, un professor de la Universitat de Nàpols ha escrit: «A l'antic cant trimilenari d'Homèr, a la veu grega d'Ulisses, heus ac ara la veu italiana d'Ada Negri. La seva ànima amant, la Psique del

seu cor i del seu geni, s'ha aixecat atlestant de les boires dels planells lombards i ha vingut a parar damunt els roquissers i les flors de l'illa del sol.» Tant en l'antologia de l'Isola com en Vespertine, el seu darrer llibre de poemes, que l'Acadèmia d'Itàlia va coronar amb el Gran Premi Mussolini l'any 1931, hom sent la poetessa familiaritzada, com diu un crític, «no sols amb el tema de la solitud espiritual, sinó amb el

de la comunitat humana, no pas entesa en el sentit social dels seus primers llibres, sinó en el d'una participació íntima del dolor i de l'alegria del món». Com hem remarcat, en el volum 64 dels Quaderns Literaris trobem molt pocs mostres del firmes d'Ada Negri. En canvi, hom hi llegeix prosas pertanyents a gairebé tots els seus llibres de contes o de prosas curtes, com Le Solitarie, Finestre Alte, Sorelle i Strade. Si afegim a aquestes obres Stella matutina, ja esmentada, llibre que ha tingut gran ressonància no sols per tractar-se d'una autobiografia sinó per l'art ensems magnífic i simple amb que és compost, Orazione i De giorno in giorno, que és l'últim en data dels seus reculls de proses, puix que fou publicat el 1933, haurem esmentat tota la bibliografia d'Ada Negri.

(Afegeix que tota la seva obra ha estat bellament editada per una gran casa de Milà, A. Mondadori.) Com a prosista (i aquestes qualitats podran assaborir-se a través d'una traducció per poc que el traductor les hagi sabudes conservar), Ada Negri és diàfana, precisa i brillant alhora, colorista, musical i sempre emotiva. Té l'art subtil i pregon ensems d'esculpir figures apassionades i doloroses de dones, sorelle, germanes seves, i el de trobar en els paisatges que descriu i que de vegades només insinua, el motiu exterior que escau al seu estat d'ànima.

En la seva obra cabdal Stella matutina, com en la novel·la El Diner que hom ja pot llegir en català, aquesta prosa té un accent confidencial que sorprèn i sedueix. Aquesta Estrella del matí fou traduïda al francès i publicada el 1926 per la casa Stock de París. El seu traductor, Edouard Schneider, en el próleg d'aquesta versió, proclama Ada Negri una poetessa més alta d'Itàlia, entre les dues o tres més grans del nostre temps i afegeix que «és una de les escriptores que, avui dia, saben projectar més llum evocadora sobre aquesta existència interior i sobre aquest patetisme humà sense els quals, les més de les vegades, tot arxilla superficial i van».

Seria molt demanar que algú volgués traslladar al català l'obra poètica d'Ada Negri. Però donats els antecedents d'aquesta gran escriptora és lícit preguntar: quan vindrem la traducció catalana de Stella matutina?

JAUME DELS DOMENYS

(1) ADA NEGRI: El Diner. Traducció d'Alfons Maseres. Quaderns Literaris, número 64.

Quan, cap allà el 20 de juny, jo arribava a París, acabaven de celebrar-se amb gran esclat les festes commemoratives del tercer centenari de l'Acadèmia Francesa. Tot el món literari de la capital no parlava d'altra cosa. L'espectacle solemnil de la missa celebrada a la capella de la Sorbona—fundada, com l'Acadèmia, per Richelieu en el mateix any—amb assistència de la corporació en pes i dels invitats, de gran gala, i tota l'alta clerecia presidida pel nunci i pel cardenal-bisbe de París. La sessió espectacular que l'endemà tenia lloc en la sala de les Cariàtides del palau del Louvre—antic estatge de l'entitat a partir de 1643 (després de nou anys de vida errant, indomiciliada) fins que el Directori li assignà el Palais Mazarin com a soplug provisional; interinintat esdevinguda inamovible—amb gran espetec de discursos i oferiment de diplomes, medalles i presents a la vieille dame per part d'inombrables delegats d'Acadèmies provincials i estrangeres, d'entre els quals sembla que obtingué un èxit particular el representant de l'Acadèmia Portuguesa—degana d'Europa: 1290—gràcies al seu inusitat abillament compost d'un ample xal blau cel sobre la toga negra i d'una tiara monumental, igualment blava, farcida de penjaletes. El tercer dia, al vespre, es celebrava una gran festa en els jardins del famós palau de Chantilly, llegat, junt amb les seves inestimables col·leccions d'art, al ja multimilionari Institut de France pel duc d'Aumale, fill de Lluís-Felip. Finalment, continuant la tradició de la feblesa acadèmica per la gent de sabre, Abel Bonnard rebia sota la cúpula el mariscal Franchet d'Espèrey, cridat a ocupar el lloc de Lyautey, en presència del president de la República, i del gran món oficial. Detall revolucionari: per primera vegada en la història, una cambra cinematogràfica era autoritzada a pendre vistes dintre el santuari lleterat.

Al costat d'aquests actes brillants però passatgers, l'Acadèmia ha volgut festejar el seu tricentenari amb altres manifestacions de més densitat o més perdurables; entre les quals cal citar en primer lloc el llibre de 540 pàgines, model d'acurada composició tipogràfica, contenint quaranta assaigs sobre diversos temes més o menys relacionats amb les activitats i la història de la casa, redactats pels quaranta membres que actualment l'ocupen. D'entre els múltiples treballs interessants que omplen aquest llibre, posat a la venda fa pocs dies, esmentarem, pel que tenen de curiosos, el capítol on Marcel Prévost s'ocupa de les vicissituds d'una mateixa paraula a través dels diferents diccionaris acadèmics: el que, no gens mancat d'ironia, ha servit a Pierre Benoit per a dissertar a propòsit de les visites rituals que els

aspirants als llocs vacants tenen de fer prèviament als seus futurs electors; i, encara, el redactat pel vell secretari perpetu de la institució, René Doumic, terror de candidats, sobre el tema epinòs de Comment l'on devient académicien.

VARIETATS

El llibre polonès

L'escriptor polonès Juliusz Kaden-Bandrowski explica en la Gazeta Polska, de Varsòvia:

«He preguntat a un dels nostres editors més eminents com es venia la novel·la polonesa. M'ha respost: «Depèn...». Alguns llibres de gran èxit arriben a la xifra fantàstica de cinc i sis mil exemplars; però són excepcions rares.

La mitjana no passa generalment dels mil cinc-cents exemplars, que no correspon pas a les veritables proporcions de la difusió del llibre. En realitat, de cinc-cents a set-cents exemplars basten per a saturar el mercat.

Aquestes xifres són esveradores no sols des del punt de vista de la indústria del llibre, sinó també perquè reflecteixen un retrocés inquietant del nombre de lectors. Fins admetem que el paper de la literatura és limitat a una simple diversió, és trist de constatar que només se'l poden oferir alguns centenars de persones.

L'empobriment general, o, si es vol, la crisi, no explica pas aquest fenomen. És difícil de suposar que un poble de trenta milions d'habitants s'hagi empobrit fins al punt que la literatura només hi trobi uns quants centenars de lectors.

Com explicar aquesta indiferència? A Polònia hi ha deu o onze mil biblioteques públiques. Elles soles haurien d'assegurar la col·locació d'uns quants milers d'exemplars d'una novel·la polonesa moderna d'una vintena mitjana.

El problema és greu perquè no es tracta només d'una distracció qualsevulla o de les dificultats d'una branca de la indústria. En un país on la literatura moderna no troba lectors, és gairebé cert que no es llegeix, en general. Fins es podria arribar a assegurar que en un país on el llibre és una cosa que «no va», l'esperit crític es perd de mica en mica.»

El «Journal» dels Goncourt

Fa ben pocs dies, han aparegut els dos primers volums d'una nova edició del famós Journal dels Goncourt, amb un llarg próleg de Lucien Descaves i la menció «edició definitiva». Aquestes dues paraules han fet néixer esperances, ben aviat decebudes. Es tracta d'una reimpressió del Journal tal com es publicà en vida d'Edmond, el que ara editen els dos components de l'Acadèmia Goncourt, sense voler tenir en compte les violentes campanyes de premsa que a diverses repeses s'han fet (1916, 1921, 1928) per a una publicació íntegra.

J.-H. Rosny aïné, president de l'Acadèmia Goncourt, ha declarat que no creu possible la publicació de la part inédita del Journal. Segons ell, la reputació dels Goncourt no hi guanyaria absolutament res.

Sembla que l'opinió pública s'ha format una idea falsa sobre la part inédita. Aquesta, segons les dades del catàleg de la Biblioteca Nacional, a penes arribaria a formar un volum. D'altra banda, la part inédita està formada per anècdotes relliscoses no pas massa autèntificades i calúmies involuntàries sense fonament, que tot plegat no afegiria res al coneixement de l'època ni a la fama dels dos germans.

ment l'ocupen. D'entre els múltiples treballs interessants que omplen aquest llibre, posat a la venda fa pocs dies, esmentarem, pel que tenen de curiosos, el capítol on Marcel Prévost s'ocupa de les vicissituds d'una mateixa paraula a través dels diferents diccionaris acadèmics: el que, no gens mancat d'ironia, ha servit a Pierre Benoit per a dissertar a propòsit de les visites rituals que els

Richelieu, fundador de l'Acadèmia

pectre blanc ofería la forma d'un home vell però robust, amb la cara mig coberta per una barba espessa i el front ombrejat per una corona de llorer. Per tot vestit duia una espècie de clàmbide flotant. I sota el braç una lira; tota la lira... Immediatament vaig comprendre que—Déu dels cels!—em trobava davant del propi espectre de Victor Hugo. L'ombra em va mirar una estona amb detenció i deixà sentir un so de veu pausada, greu, que glaçava les sangs.

«No sé pas—deia—per què diable feu aquest posat d'estranysa. Al capdavant de la plaça i em sembla que això sol ja em dona el dret de venir de tant en tant a contemplar una estona la casa on jo vivia. Si aquí hi ha algun intrús, en tot cas sereu vos. Perdoneu... No us volia ofendre. És queestic tan enfurismat amb les que m'han fetes! Bé en deveu saber alguna cosa, si més no pel terrabastall que s'ha armat. Veureu: el primer toc d'apoteicació parti d'un llibre, publicat fa cosa d'un any, amb un títol que ja ho diu tot: Victor Hugo, pontife de la démagogie. Com és de llei, Léon Daudet en feia tot seguit una crítica entusiasta. Això encoratjà un escriptor dit Claude Farrère, ex-oficial de marina, Pierre Loti de butxaca, a qualificar-me públicament com «el més gran imbècil del segle XIX», cercant un reclat d'escàndol i, alhora, les simpaties de les dretes acadèmiques perquè així afavorissin el seu accés a un dels setials de l'Institut que, per fi, ha pogut obtenir. I, per celebrar com cal la cosa, Dor-gèls li plantificava el títol de «gran almirall de les lletres».

Tot plegat baratet i depriment, oi? Doncs l'èxit del precedent ha fet escola i tot recentment un altre escriptor, A. l'Serstevens, se les empenia amb Emile Zola, el meu company de son etern en el Panteó, per a dir-li «el primari de Médan». «L'atzagaïda reclamística de Claude Farrère fou l'espectre inicial d'una batalla campal entre hugòfils, hugòlatres i hugòfobs. N'he sortit lluit, com hi ha món! No han deixat res per verd, fins al punt de tornar a regirar minuciosament la tèrbola intimitat de Sainte-Beuve amb la meua dona. Com si les claudicacions femenines poguessin emmetzinar la glòria de ningú després de La Fontaine, Molière i Napoleó!... Jo sé prou bé que he escrit coses força discutibles i fins, si voleu, mediocres. Tothom pot tenir mals moments. Però vull creure que entre la meua copiosa producció bé hi ha coses d'un gran alè, una sola de les quals bastaria segurament per a fer l'orgull dels presumits que ara apedreguen impunement la meua memòria; car ja saben que els absents mai no tenen raó. Em tiren en cara citacions històriques inexactes o aproximades. Em retreuen contradiccions ideològiques en el transcurs del temps, oblidant que les mentalitats d'una sola peça són patrimoni de la novel·la i del teatre dolents. (Tinc entès que ara també ho són del mal cinema). «Entretant, les festes del meu cinquantenari han estat vergonyants i accidentades. És cert que hom ha descobert la inevitable placa commemorativa, que s'ha organitzat una manifestació homentajadora i que ha tingut lloc una honorífica representació d'Hernani; però tot això a Besançon, el meu poble. A París tot s'ha reduït a una visita oficial furtiva, semidalestina, a la casa-museu d'aquí al davant; i a l'acte encarcarat pels discursos protocolaris que tingué lloc dintre el soterrani reclosit del Panteó, amb el govern representat per delegació i l'assistència dels infants de les escoles públiques i dels asiats, com en els enterraments de luxe; a un número monogràfic de la Illustration Française i a l'exposició de la Biblioteca Nacional que precedí la de l'Acadèmia. A mi, gran defensor del poble, m'ha estat negat el pa i la sal de les festes populars, coixi de la veritable popularitat. M. Paganon, ministre radical-socialista, ha prohibit la gran manifestació projectada en honor meu pels esquerrans, per por que no es promoguessin aldarulls. I el sinuós Herriot, mentre protestava a grans crits des de les pàgines de Marianne de la mesquina amb què es celebrava el cinquantenari, ha fet tot el que ha pogut, en tant que ministre, per a evitar de comprometre's al costat del meu nom, esdevingut suspicte. El meu cap venerable continua botant com una pilota entre les passions polítiques del Front populaire i de les lligues reaccionàries. Ah, la glòria i!...»

Jo prosseguiu palplantat, immòbil, incapac de dir una paraula. Victor Hugo llança un gran sospir ple d'amargor i afegeix:

Gran èxit CRITICA DEL 6 D'OCTUBRE per JAUME MIRAVITLES amb un comentari de Lluís Companys. Preu: 5'00 pts. Administració i venda: Llibreria Catalònia 3, Ronda de Sant Pere, 3

«No sé pas—deia—per què diable feu aquest posat d'estranysa. Al capdavant de la plaça i em sembla que això sol ja em dona el dret de venir de tant en tant a contemplar una estona la casa on jo vivia. Si aquí hi ha algun intrús, en tot cas sereu vos. Perdoneu... No us volia ofendre. És queestic tan enfurismat amb les que m'han fetes! Bé en deveu saber alguna cosa, si més no pel terrabastall que s'ha armat. Veureu: el primer toc d'apoteicació parti d'un llibre, publicat fa cosa d'un any, amb un títol que ja ho diu tot: Victor Hugo, pontife de la démagogie. Com és de llei, Léon Daudet en feia tot seguit una crítica entusiasta. Això encoratjà un escriptor dit Claude Farrère, ex-oficial de marina, Pierre Loti de butxaca, a qualificar-me públicament com «el més gran imbècil del segle XIX», cercant un reclat d'escàndol i, alhora, les simpaties de les dretes acadèmiques perquè així afavorissin el seu accés a un dels setials de l'Institut que, per fi, ha pogut obtenir. I, per celebrar com cal la cosa, Dor-gèls li plantificava el títol de «gran almirall de les lletres».

Tot plegat baratet i depriment, oi? Doncs l'èxit del precedent ha fet escola i tot recentment un altre escriptor, A. l'Serstevens, se les empenia amb Emile Zola, el meu company de son etern en el Panteó, per a dir-li «el primari de Médan». «L'atzagaïda reclamística de Claude Farrère fou l'espectre inicial d'una batalla campal entre hugòfils, hugòlatres i hugòfobs. N'he sortit lluit, com hi ha món! No han deixat res per verd, fins al punt de tornar a regirar minuciosament la tèrbola intimitat de Sainte-Beuve amb la meua dona. Com si les claudicacions femenines poguessin emmetzinar la glòria de ningú després de La Fontaine, Molière i Napoleó!... Jo sé prou bé que he escrit coses força discutibles i fins, si voleu, mediocres. Tothom pot tenir mals moments. Però vull creure que entre la meua copiosa producció bé hi ha coses d'un gran alè, una sola de les quals bastaria segurament per a fer l'orgull dels presumits que ara apedreguen impunement la meua memòria; car ja saben que els absents mai no tenen raó. Em tiren en cara citacions històriques inexactes o aproximades. Em retreuen contradiccions ideològiques en el transcurs del temps, oblidant que les mentalitats d'una sola peça són patrimoni de la novel·la i del teatre dolents. (Tinc entès que ara també ho són del mal cinema). «Entretant, les festes del meu cinquantenari han estat vergonyants i accidentades. És cert que hom ha descobert la inevitable placa commemorativa, que s'ha organitzat una manifestació homentajadora i que ha tingut lloc una honorífica representació d'Hernani; però tot això a Besançon, el meu poble. A París tot s'ha reduït a una visita oficial furtiva, semidalestina, a la casa-museu d'aquí al davant; i a l'acte encarcarat pels discursos protocolaris que tingué lloc dintre el soterrani reclosit del Panteó, amb el govern representat per delegació i l'assistència dels infants de les escoles públiques i dels asiats, com en els enterraments de luxe; a un número monogràfic de la Illustration Française i a l'exposició de la Biblioteca Nacional que precedí la de l'Acadèmia. A mi, gran defensor del poble, m'ha estat negat el pa i la sal de les festes populars, coixi de la veritable popularitat. M. Paganon, ministre radical-socialista, ha prohibit la gran manifestació projectada en honor meu pels esquerrans, per por que no es promoguessin aldarulls. I el sinuós Herriot, mentre protestava a grans crits des de les pàgines de Marianne de la mesquina amb què es celebrava el cinquantenari, ha fet tot el que ha pogut, en tant que ministre, per a evitar de comprometre's al costat del meu nom, esdevingut suspicte. El meu cap venerable continua botant com una pilota entre les passions polítiques del Front populaire i de les lligues reaccionàries. Ah, la glòria i!...»

Jo prosseguiu palplantat, immòbil, incapac de dir una paraula. Victor Hugo llança un gran sospir ple d'amargor i afegeix: «Potser heu anat a visitar l'exposició de la Biblioteca Nacional: Veig que porteu el catàleg sota l'aixel·la... Doncs bé; abans d'anar-me'n us vull donar un bon consell. Encara sou jove. No us deixeu mai ensarronar pel vernís del llorer. La immortalitat, moltes vegades, és una cosa mortífera... I l'espectre fugi cap a fondre's entre les grisalles que perfumen el cel de París...»

PARÍS, JULIOL. ALBERT JUNYENT

Camiser Especialista FITO EXIT EN LA MIDA JAUME I, 11 Telèfon 41655

Societat Espanyola de Carburs Metàl·lics. CARBUR DE CALCI; Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) :: OXIGEN 90 % DE PURESA. Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova :: ACETILEN DISSOLT. Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova :: FERRO MANGANES i FERRO SILICI :: SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces de seda, cotó i altres teixits :: CALEFACCIO INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica :: GENERADORS, BOMBADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOL-DADURA AUTOGENA. PRESSUPOSTOS ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

LES ARTS I ELS ARTISTES

Un Velázquez fals Recensió de novetats arqueològiques

Amb la resonància que pertoca als elements integrants de l'assumpt, els directores de la National Gallery han dictaminat seriosament sobre un afer delicat.

Després d'una sèrie d'anades i vingudes, de vertir opinions i d'infinits estudis, han conclòs la falsedat del nom Velázquez respecte a una tela que encara li és atribuïda en el catàleg de l'esmentat museu editat l'any 1929.

Aquesta tela, *La Venus del Mirall*, da-munt la qual ha caigut el terrible anatema

pel Ticià o per algú altre que es vulgui. Desemparada de càsiu paternal, queda oficialment en disposició de segon ordre a la National Gallery. El dia que el sever protocol de l'autenticitat ordeni el seu trasllat a una part ignota, haurérem de lamentar el desplaçament que privarà els visitants de la Galeria de la Trafalgar Square, de la visió de la Venus entre les obres meravelloses dels espanyols que han conviscut amb ella uns anys, ben digna ella d'ells i ells d'ella.

La Venus del Mirall.

prop de filla de pares desconeguts, ha hagut de sofrir una vida accidentada, que ara rempondrà, degut al fet que és acord definitiu dels al·ludits directores la seva exclusió de la Galeria.

Heus ací un resum de la seva història. En la possessió de don Gaspar de Haro, comte-duc d'Olivares, en 1682, passà al dot de la seva filla, que es casà amb el duc d'Alba en 1688. D'ací passa a la de Godoy. Està ja en terres angleses en 1813. Hom la troba en la llista Buchanan d'obres importades. La compra H. E. Morrit, temps després, i la ven en 1905 a la National Arts Collection Fund, i aquesta corporació la cedeix a la National Gallery que ja l'exhibeix en 1906.

Després de la guerra queda classificada entre les obres mestres dels venecians. Es considerà unànimement l'inacostumat que representava per a Velázquez, el qual, es deia, hauria demostrat una preocupació massa evident per a les belleses del Ticià, cosa no atribuïble a un home de la seva gran personalitat.

Feia dubtar, és clar, l'enorme entesa del dibuix, la quantitat de frescor i modernitat, les aportacions escleridores que duia el color, indeterminable, però, pel fet de constar-hi una arrel ticianesca i una altra del Veronès, no escassejant-hi la saba velazquiana...

Per la banda de possibilitats que tenien altres autors espanyols, hi havia aquell sentit de realitat que Velázquez depositava en els seus successors. A més, la tela presentava el poder de selecció i ordenació, exclusius del mestre sevillà, la seva facultat d'usar la justesa de tons, masses, contorns, espais...

Es pensà forçosament en moltes de les coses exides del taller del mestre i es pensà també en la freqüència de confusió que comporten diverses de les teies del seu gendre, Juan B. Martínez del Mazo. No comptant-se doncs amb seguretat de cap mena, però prevalent el criteri de l'italianisme de l'obra, passà al lloc que hem citat.

Més tard anà a parar a la paret on ara està recolzada per poc temps.

Han calgut quasi trenta anys per estar com el primer dia, sense poder oferir el nom autèntic i fent creure que en la successió de mans propietàries pot existir una llacuna que determinaria la filiació exactament.

No pot negar-se que l'esdeveniment ha promogut un desencís.

Desencís que pot explicar-se amb allò de veure una fórmula que s'escapa dels dits i que pressuposa el recomençament.

No puc estar-me de classificar-ho com una cosa no massa transcendental. Crec que la suma importància de la decisió és per als erudits cent per cent que anteposen a l'essència de la pintura l'exigència de les catalogacions i altres raons típiques de l'arqueològic.

Per a mi la veritable importància de l'obra resideix en ella mateixa. No nego que en assabentar-me de l'oficialitat de l'acord no sentís una mica d'aquella desil·lusió de que parlava. Més que res, obeïa però al fet d'estar enfrontat a la incertitud. De la resta, res. *La Venus del Mirall* és tan bona signada per Velázquez com ho és essent-ho

La gran categoria de les persones que han pres part en el litigi em priva resoltament d'opinar.

Em limito a assenyalar la bellesa de l'obra, la composició, el color i la gràcia imponderable que hi ha arapada als més mí-nims fragments; a més, em permeto recalcar la factura absolutament velazquiana del Cupidó que sosté el mirall amb una murrieta i un deix professional de primer ordre.

Si per un cantó a Londres ens han servit aquesta mena de galleda d'aigua freda, per un altre, personalment, he constatat un resultat falaguer per la grandiosa glòria del sevillà.

A la sala gran de la Wallace Collection, on figuren les obres mestres en una porció esferidora, hi ha el retrat de l'esposa del pintor. A la seva esquerra, una tela tan indiscutible com *El Cavaller del somriure*, de Frans Hals. A la dreta, un retrat de gran tamany degut a Van Dyck. Si hom domina la força d'atracció que desvetlla el pintor de Felip IV i comença per l'holandès i el flamenc, normalment no passa més que reconèixer aquella immensa superioritat de l'espanyol, que esdevé d'una puixança gairebé brutal.

Si la visita s'inicia pel retrat de Velázquez, es presenta un fenomen curiós, que no és altre que observar que al seu costat no s'aguanta res. La correcció d'òfci dels dos grans mestres, si es vol, és superior. Tècnicament asembleix uns resultats que escapen a l'esgarapada genial de Velázquez. Però el que s'entén per transcripció de vida, per element conductor de percepcions morals i d'emoció, resideix en el sevillà centenars de vegades més.

La Dama del Ventall, i ja se'm permetrà la frase, parla. El velat ensomni dels seus ulls vibra davant l'espectador que creu arribada l'hora de veure superar l'esforç, amb molta més noblesa, de l'afany egipci per la supervivència.

Es mirant aquest retrat que don Gabriel Bocángel deia a l'autor:

*Llegaste los soberanos
ojos de los a imitar.
Tal, que pudiste enganar
nuestros ojos, nuestras manos.
Ofendiste su belleza,
Silvio, a todos desigual,
porque tú la diste igual
y no la naturaleza.*

Va haver-hi un temps que el dubte també recaigué sobre aquesta obra. Es digué si havia sortit del taller velazquí amb la col·laboració de diversos deixebles, fet però la concessió que el sevillà hi havia deixat la seva marca.

Respecte a aquesta ja ens sabria greu que el dia menys pensat s'acordés proclamar-ne la falsedat.

El mal seria que ja hauríem perdut la fe. Perquè si hi ha hagut alguna altra persona capaç de fer brollar l'emoció, com succeeix en la tela esmentada, ens veuríem en el cas d'haver de reconèixer una competència pictòrica que mai no hauríem suposat factible.

Igual com passaria si sabéssim que Beethoven no és l'autor de la *Sisena simfonia*, en el qual cas el terrible fora assabentar-nos de l'existència d'un personatge desconegut que ho feia tan bé, tan bé que se'l confon amb Beethoven.

ENRIC F. GUAL

GRECIA. — Una missió de la Universitat John Hopkins, de Baltimore, practica excavacions des de l'any 1928 al lloc on es trobava la ciutat d'Olynthus, en la costa de la península Calcídica. Aquesta ciutat fou destruïda per Filip de Macedònia l'any 338 a. C., i l'any passat, la sudita missió acabà de desenterrar-la per complet.

Aquestes excavacions són importantíssimes per diversos conceptes. En primer lloc, perquè la destrucció havent estat ràpida i les ruïnes abandonades, el desenterrament ha posat a la vista la ruïna completa de la ciutat. Com que aquestes ruïnes no són arran de terra, sinó que sovint atenyen una alçada de més de dos metres, la descoberta ens ofereix la primera ciutat grega perfectament reconeixible, molt més perceptible que Empúries, com ja anirà veient el lector; de tal manera reviu la capital calcídica que hom compara aquesta descoberta a les de les ciutats romanes d'Herculànum i Pompeia.

Una de les principals adquisicions arqueològiques que ens pervenen de la resurrecció d'Olynthus és que el realisme, el caracterisme, particularitats romàntiques que es suposaven exclusives característiques de l'art hel·lenístic, ja corrien l'art hel·lènic, ja que la ciutat en pes sucumbí alguns anys abans d'iniciar-se el període hel·lenístic.

Les excavacions han posat al descobert tot el pla de la ciutat vella i l'eixampla; aquest apareix, com el nostre, planejat i realitzat rectilíniament, d'una sola embranchida, a la moda d'Hippodamos de Miliet, el Le Corbusier del segle v. a. C. La ciutat estava defensada amb muralles de maó cuit al sol. Els carrers tenen una amplada de 5 metres o prop de sis, i les cases formen illes de 86'6 x 35'5 metres, amb unes cinc cases per illa, i amb parets mestres comunes.

S'ha reconegut en les ruïnes excavades una stoa monumental; una font, monumental també, probablement dipòsit d'aigües; la plaça-mercat, els docks o magatzems públics

El Sant Jordi de Pistrucci

i una manufactura de terres cuites. S'han trobat tombes d'incineració i d'inhumació, sarcòfags de pedra i de fusta, enterraments de legúes i urnes osseres, tot amb abundant mobiliari funerari. Els cadàvers inhumats porten l'òbol a la boca, o més ben dit els òbols, perquè a Olynthus són quatre les monedes que els olintians s'enduen a l'altre món. Aquestes monedes, amb el cap d'Àpol·lo a l'anvers i la lira al revers, són tan belles com les de Hieron de Siracusa, les millors monedes gregues. Alguns olintians no porten cap òbol entre dents. Una d'aquestes tombes, més gran i luxosa, és un veritable mausoleu.

El més important de les excavacions d'Olynthus és la descoberta de la casa grega. Tant com s'ha escrit i professat d'arqueologia grega; tant com s'ha excavat en terres hel·leniques i hel·lenístiques, i encara no es sabia gairebé res de la casa particular dels hel·lens: el poc que es sabia era més aviat equivocac. Ara, a partir de la descoberta d'Olynthus, ja podem conèixer relativament bé com era la casa grega del segle v. a. C. No era pas la casa senzilla i petita de la qual ens parla l'arqueologia prehel·lenística, sinó que, a Olynthus almenys, la casa particular era per regla general espaiosa, luxosa i confortable. A Olynthus hi ha cases que compten un o més pisos; moltes cases demostren haver posseït habitacions damunt la planta baixa, amb dotze cambres a cada planta. És clar que hi ha cases més petites, però també n'hi ha de més grans. Comunalment la casa d'Olynthus s'aixeca en una àrea de 17 metres quadrats. El pati de les cases que tenien pis o pisos conserva l'arrencada de l'escala, de pedra; l'escala pròpia seria de fusta. Aquesta disposició i els mateixos materials es constaten, molts segles abans d'Olynthus, a Ur dels caldeus, la ciutat natal d'Abraham; i, alguns segles després, a Herculànum. Aquests patis d'Olynthus no tenen el perfil dels patis romans, però un costat almenys del quadrat o del rectangle era porticat.

La construcció era de pedra fins arran de terra; damunt d'aquests fonaments tan resistents s'aixeca la construcció de maó cuit al sol i arrebossat de bon estuc. El paviment de les habitacions és de mosaic. Els mosaics d'Olynthus són una altra de les grans adquisicions de què parlàvem, no sols per llur abundància, sinó per llur antiguitat: són els mosaics més antics, ja que alguns daten del segle v. N'hi ha de figuratius, bells com la decoració de la ceràmica de

Mosaic d'Olynthus amb la prefiguració de Sant Jordi

figures roges; n'hi ha de decoració geomètrica, d'epigrafia, i d'un tipus nou molt intrigant, els motius decoratius del qual consisteixen en l'escampall asimètric d'una mena de signes cabalístics. Un dels mosaics figuratius representa un minyó muntat a cavall, seguit d'uns llebrers, la javelina enlaire, a punt de ferir, que és la mateixa composició del Sant Jordi que occideix el drac, composició aquesta d'Olynthus, exacta (calçada) a la de tal i tal altre Sant Jordi, particularment el que dibuixà a començos del segle xix per al rei d'Anglaterra el gravador italià Benedetto Pistrucci. Aquests mosaics no són encara els perfeccionats del període romà; en lloc d'èsser elaborats amb tesseres cúbiques, ho són amb palets naturals de diversos tons i colors, o bé sols blancs i negres. Es troben arreu, adhuc al pas de les portes, relativament ample, donat el gruix de les parets.

El servei d'aigües domèstiques és perfecte, amb conduccions i desguassos de terra cuita. Aquests darrers aboquen al carrer, tal com es practica avui dia encara en algunes ciutats espanyoles i franceses. El bany és molt comú a Olynthus: són moltes les cases que han conservat llur banera de terra cuita; també abunden els safareigs i les cisternes.

En la nombrosa quantitat d'objectes mobles trobats a Olynthus abunda el mobiliari pròpiament dit: mobles de fusta i de bronze, medalles, bronzes i terres cuites de decoració, joies, panys i claus, àmfores panateniques de premi atlètic, vaixela de bronze i de terra cuita; instruments de cirurgia, també de bronze; eines, golfos de portes, un braser de bronze; màscarees funeràries, de terra cuita; armes, figuretes de terra cuita i llurs motllos, antefixos i teules. Una d'aquestes està dedicada a una bella masculina: el terrisser traçà la dedicatòria amb el dit en l'argilla encara tova. La dedicatòria és igualment làcnica que les que es

llegeixen en la ceràmica grega pintada a Menon kalos. Part d'aquest material data del segle vi a. C.

Per fi, cal assenyalar més grans i rics edificis, amb jardí, edificats en els suburbis. Són enormes casals, d'uns 26 metres de fatxada per 17 de profunditat.

PERIODE CRISTIA. — El British Museum acaba d'adquirir tres fragments d'un paper egipci de vers la meitat del segle ii, el qual es considera el manuscrit cristià més antic. Els tres fragments no són sinó part d'un evangeli que no és pas canònic, però que es diu si pot ésser el suggeridor o el punt de partida de l'Evangeli de Sant Joan. Són dos grossos fragments, gairebé pàgines completes, i un bocinet; els tres estan escrits a les dues cares en lletra i llengua gregues.

AMERICA PRECOLOMBIANA. — El senyor Luis Valcárcel segueix dirigint unes excavacions molt felices als afores de Cuzco, antiga capital dels inques. S'hi ha descobert el santuari que els inques anomenaren Munay-senca, i que els conquistadors traduíren *La Bella Cuchilla*. Aquest santuari es troba en un grup de roques amb coves naturals, les quals foren destinades a sepultura de la noblesa inca. Aquest roquer s'anomena Kenko (Laberint). Les roques foren tallades, polides, ornamentades i, en alguns indrets, paramentades amb aparell perfecte, polit com es poleix el metall. En la superfície superior d'aquestes roques es troba un seguit de ninxols, càtedres o trons, canals, columnes, protuberàncies, passadissos que conduïen a les coves sepulcrales, relleus animalistes, i altres rareses inexplicables; tot això tallat monolíticament en la roca dura.

Posteriorment, en el mes de març de l'any passat, foren descobertes construccions addicionals, afectades probablement a la litúrgia fúnebre de la sepultura principal, la qual forma exteriorment amfiteatre amb altres dependències laterals. Al centre d'aquest amfiteatre s'erigeix una representació del puma, esculpida en una roca que destaca de pla terreny, però que té sòcol paramentat amb aparell regular. La delimitació de l'amfiteatre també és arquitecturada amb bon aparell. La gran sepultura es troba en el cor de la roca que forma el que en podríem dir l'escena d'aquest amfiteatre. Un corredor rupestre comunica la gran sepultura amb l'amfiteatre.

A 48 km. de Cuzco, a l'antiga Tampu, avui anomenada Ollantaytambo, han estat netejades les ruïnes de la fortalesa precolombiana i la neteja ha descobert noves extensions d'aquesta formidable arquitectura. A la part superior de les construccions retrobades hi ha habitacions amb nombrosos ninxols rectangulars en alçada, d'aparell irregular. Aquestes habitacions es troben en diversos plans esgraonats, i es comuniquen per mitjà d'escaleres els diversos plans, i per mitjà de corredors les habitacions, en les quals es conserven les canalitzacions d'aigües. S'han trobat altres dos edificis adossats a la roca; són construccions d'un o més pisos sobre la planta baixa, i s'aïren i aclareixen amb nombroses finestres. En aquests edificis s'han trobat abundants enterraments.

Un altre edifici de pla rectangular, amb ninxols alts i llargueruts a les parets, sembla no haver estat mai cobert. El parament d'aquesta construcció ofereix una curiosa particularitat: l'aparell irregular conté fragments d'aparell regular, els carres del qual són polits com miralls.

En el sector anomenat Incamisana han estat descobertes sepultures rupestres amb nombrosos ninxols, fonts, banys i aqüeductes.

El material mòbil trobat en aquests llocs consisteix en vaixela de fusta amb decoració tallada, d'estil geomètric, petita vaixela d'argent, ceràmica del més pur estil inca, maons, teules de pedra polida, ceràmica blanca, agulles de coure i vaixela de pedra.

JOAN SACS

CAMISERIA
FITO
Especialista
EXIT EN LA MIDA
JAUME I, 44
Telèfon 41655

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA
ANTONI MARTI
Màxima rapidesa □ Màxima qualitat
AVINYÓ, 19, pral.: Telèfon 17047: BARCELONA

—Dóna'm el comptagotes, que regaré el jardí japonès.

(Ric et Rac, Paris)

PASSAPORT DE XOFER

—Nas aquí, barba punxeguda... Algun signe particular?

—Sí. Poseu-hi: aerodinàmic.

(Ric et Rac, Paris)

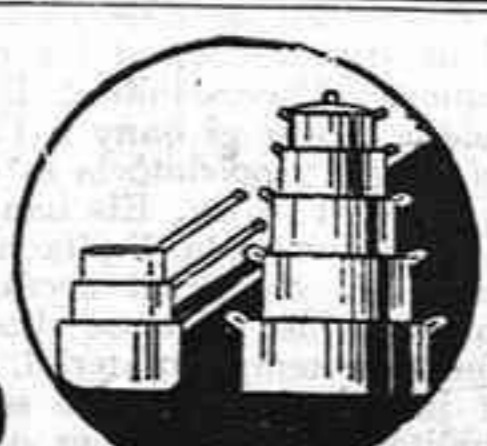

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA
ANTONI MARTI
Màxima rapidesa □ Màxima qualitat
AVINYÓ, 19, pral.: Telèfon 17047: BARCELONA

LLORENS

RAMBLA DE LES FLORS-30

TEMA D'ESTIU

Les platges naturals i les artificials

No cal pas entretenir-se massa a voler descobrir el secret d'aquestes platges, que són un problema de consciència preparat per a fer-ne una habitud continuada i periòdica, però que per defectes d'ordre material no pot encarrillar-se vers una plena satisfacció.

L'única solució completa d'aquest estat de coses és la disponibilitat de les piscines i de les platges artificials. A Barcelona, el mar ha estat el gran enemic d'aquestes coses. A ben segur que de no tenir aquesta franja de mar, que avui és ja quasi insuficient i que ha estat considerada com l'enemic econòmic de les piscines, no hauria estat Barcelona desbancada ni per Madrid ni per les altres ciutats que, amb mar o

el problema dels banys està deficitàriament resolt. Que hi ha avui, ja madur, un estat de consciència preparat per a fer-ne una habitud continuada i periòdica, però que per defectes d'ordre material no pot encarrillar-se vers una plena satisfacció.

L'única solució completa d'aquest estat de coses és la disponibilitat de les piscines i de les platges artificials. A Barcelona, el mar ha estat el gran enemic d'aquestes coses. A ben segur que de no tenir aquesta franja de mar, que avui és ja quasi insuficient i que ha estat considerada com l'enemic econòmic de les piscines, no hauria estat Barcelona desbancada ni per Madrid ni per les altres ciutats que, amb mar o

La piscina Széchenyi de Budapest

les costellades muntanyenques, ha deixat aquell ambient predilecte i s'ha abocat, en els darrers anys, vers les platges i el mar, com una allau assedegada de xafegor...

El que donen les nostres platges a l'estiu, és un espectacle d'una força formidable. Quan la ciutat es buida en un diumenge i pren el to, una mica sinistre i provincial, dels carrers espaiats de ciutadans, l'única cosa que podeu mostrar amb una certa grandesa a un foraster és l'espectacle pintoresc de les nostres platges curulles i barbotejants de gent. Des de Masnou a Castelldefels, la llenca de sorra queda materialment coberta d'uns pobles improvisats i de vida efímera, fets de lona de mil colors i de gallardets vibrants, que dilueixen les tonalitats cruus de les còrporas bonyegades pel sedentari dels nostres ciutadans.

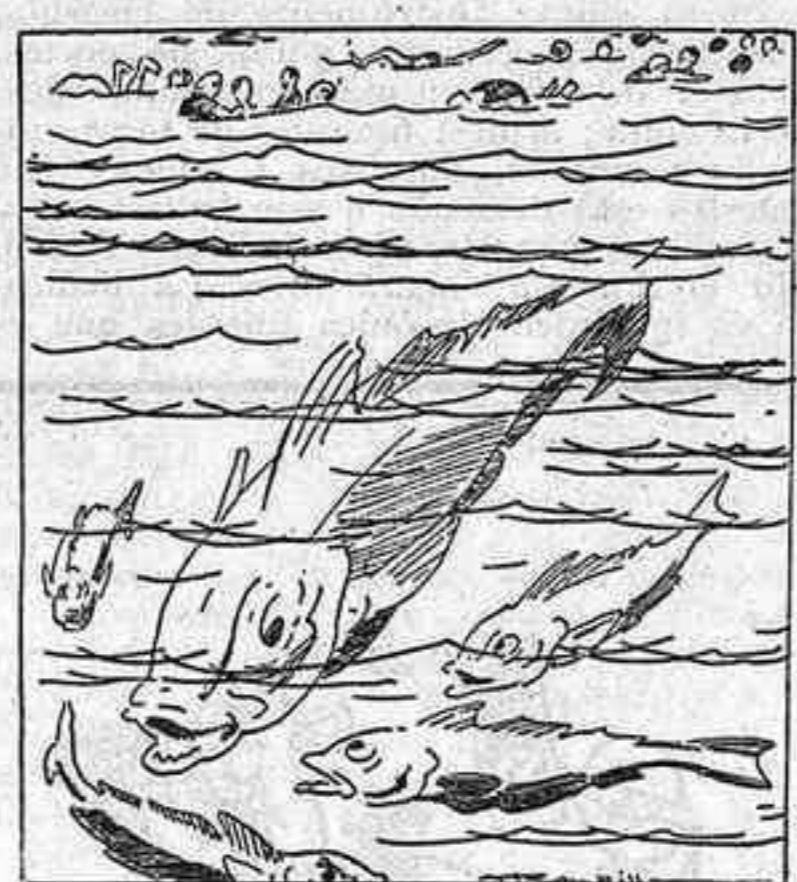
Però, ho repetim, la gran clapa de les piscines de la nostra ciutat són les piscines i les platges municipals. Tota aquesta menestralla que pren l'èxode cada diumenge, en pla de família, difícilment podrà ésser una clientela assídua de les piscines més o menys oneroses explotades amb caràcter privat, orientades a un lucre. Sols en les piscines municipals que arreu del món estan en explotació, com aquesta meravellosa de Budapest, la Széchenyi, un exemple entre tants, és on podrien la nostra menestralla i el nostre ciutadà mitjà trobar aquest accés fàcil, i transpouar-hi aquesta civilitat i aquest esperit contemporanitzador, planer, social, no renyit amb les preocupacions esportives, que forma el fons del seu tarannà plàcid i àvid a la vegada, de totes aquestes satisfaccions a les quals té perfecte dret, i que li cal anar a cercar fora de la seva ciutat, sense tantes facilitats ni garanties com podria tenir-hi.

amb riu, han sabut encarrillar aquesta construcció.

Idealment, les piscines i les platges artificials, com a funció de caràcter públic, pertoqueu per dret propi al quadro de les activitats municipals. Entre nosaltres, en més d'una ocasió, aquest problema ha estat a dos dits d'ésser resolt. Però, malauradament, malgrat els grans esforços fets, encara és avui una cosa poc menys que inèdita o almenys poc encarrilada. La iniciativa privada, que en altres llocs ha dut a terme com a negoci aquesta explotació de piscines, aquí està ara prenent els darrers graus de maduresa. Hi ha projectes, i fins certes construccions començades, que fan creure que es va pel camí de resoldre-ho francament.

Però, ho repetim, la gran clapa de les piscines de la nostra ciutat són les piscines i les platges municipals. Tota aquesta menestralla que pren l'èxode cada diumenge, en pla de família, difícilment podrà ésser una clientela assídua de les piscines més o menys oneroses explotades amb caràcter privat, orientades a un lucre. Sols en les piscines municipals que arreu del món estan en explotació, com aquesta meravellosa de Budapest, la Széchenyi, un exemple entre tants, és on podrien la nostra menestralla i el nostre ciutadà mitjà trobar aquest accés fàcil, i transpouar-hi aquesta civilitat i aquest esperit contemporanitzador, planer, social, no renyit amb les preocupacions esportives, que forma el fons del seu tarannà plàcid i àvid a la vegada, de totes aquestes satisfaccions a les quals té perfecte dret, i que li cal anar a cercar fora de la seva ciutat, sense tantes facilitats ni garanties com podria tenir-hi.

FRANCESC GIBERT

—Nens, no us acosteu a la costa. En aquest temps, l'aigua no s'hi pot respirar. (Rit et Rac, París)

Hom parla molt sovint de la salubritat de les nostres platges i del seu accés. Es lleixeu també que la saturació les farà aviat un problema d'ordre ciutadà. És una cançó aquesta que dura des de fa una colla d'anys, tot rodant uns temes que no fan més que repetir-se. La gent de Barcelona ha demostrat que el bany li és grat i li és adient, malgrat sigui aquest obligat, per l'imperi de la xafegor irresistible de l'estiu. No hi ha cap dubte que l'alegria del mar i aquest respir d'aire lliure li dona també un estimul a cercar les platges. Però el fet és que la gent de Barcelona quan pot es banya, i si no es banya és perquè materialment no ho té a l'abast de la seva mà.

Perquè aquesta gent que els diumenges se'n va de la ciutat, els dies de cada dia, si pogués es banyaria també, si les condicions econòmiques i l'accessibilitat li permetessin de fer-ho. Posar el bany a l'abast de tota aquesta massa propiciatòria és quasi una cosa d'imperiositat cívica. Els banys de Barcelona són d'una cabuda limitada i a més són relativament de difícil accés. Un home que treballi ha de privar-se d'aquest plaer, per manca de temps material.

I no entrant ja de ple en l'ordre sempre ingrát de la qualitat sanitària de les nostres platges, hom ha d'acceptar que a Barcelona

LA MUSICA

BIBLIOGRAFIA MUSICAL

«Cravistas portugueses»

El clavicembalista Macario S. Kastner, que durant anys ha viscut a Barcelona, acaba d'editar a la casa Schott de Magúncia una magnífica tria de *toccat*s (i un *ricercar*) dels clavicinistes portuguesos, fruit meravellosa d'una investigació a les biblioteques i arxius de Lisboa. El volum està molt ben presentat; tant des del punt de vista de la impressió com de l'edició és un model de modernitat i d'intel·ligència. Les indicacions dinàmiques així com les de digitació són en extrem sobriès i exigeixen de l'executant que es familiaritzi amb l'estil de les obres i a trobar el mateix la interpretació més justa i apropiada. Les poques indicacions que hom hi trobarà i que són el resultat d'un llarg estudi històric i pràctic de la història del clavecí i del seu repertori per Kastner, exclouen possibles equivocacions i malentesos fonamentals. Al costat d'un cert nombre de *toccat*s, que són ben típiques de l'estil de l'època, hom n'hi trobarà d'altres que són d'una bellesa excepcional i que entusiasmaran els amics del clavecí i del piano. El grau mitjà de dificultat les fa accessibles tant als aficionats com als estudiants de piano. Un prefaci ens posa molt bé al corrent, i de primera mà, sobre algunes fases importants de la música portuguesa, de la qual sabem molt poca cosa i que, no obstant, és d'un interès extraordinari per a tots aquells que es preocupen per la història musical de la Península Ibèrica. En resumirem algunes dades que ens semblen d'un interès general.

Segons fan constar un gran nombre de documents, ja en el segle XV sabem que a Portugal l'orgue és cultivat extensament, especialment a la cort d'Alfons V (1478-1481) i ben aviat també el clavecí compta amb molts admiradors. Tal com pot veure's en un resum escrit en el llibre de despeses de la reina Catarina, aquesta en 1538 manà a un tal Diogo d'Aranda que arreglés els seus tres clavecins. En els segles XVI i XVII, època en què a Espanya la música de tecla arriba a una esplendor insospitada i que és representada sobretot per Antonio de Cabezón, Portugal pot vanagloriar-se d'haver produït mestres d'una grandesa semblant; entre aquests el més important és sens dubte el Pare Manuel Rodríguez Coelho. Malgrat les grans influències neerlandeses, angleses i sobretot espanyoles sofertes en el camp musical, i essent aquesta època, de 1580 al 1640, els anys que a Portugal dominaven els filipins, hem de reconèixer en el Pare Coelho les seves característiques netament nacionals. En tot allò que es refereix a la seva força creadora, Coelho és tan portuguès com Cabezón castellà. No obstant aquesta manera específicament portuguesa, és més evident en el llenguatge musical que en la forma, si bé també aquesta difereix dels espanyols en el treball temàtic i en el contrapunt. Partint de Coelho per arribar en línia recta a Seixas i Sousa Carvalho, sobretot en els moviments lents, trobem la disposició típica de tot l'art portuguès, l'ànima, el misticisme, la tendresa, la *saudade* (una mena de nostàlgia molt semblant al *sal polonés*), una gran humanitat i simplicitat; caràcters que determinen la formació d'una escola ben definida, i que tant es diferencia de la manera dels castellans com de la dels altres pobles. L'art portugués és tan diferent del castellà com aquest ho és de l'italià. El mateix es podria dir d'algunes posteriors, en les quals, malgrat la gran influència que havia d'exercir Domenico Scarlatti a la península, cada u guardà el seu propi estil i la seva pròpia personalitat artística; per a provar-ho només cal comparar entre elles, les sonates o *toccat*s de Scarlatti, del Pare Antonio Soler i de José Carlos Seixas, o per citar un exemple d'una època més remota, dels tres grans polifonistes: Palestrina, Vitoria i Duarte Lobo, per a veure ben clarament la diferència de caràcters.

Malgrat l'ajuda dels documents que encara estan esperant en els arxius i biblioteques que algú els descobreixi o revisi, quasi no serà possible als historiadors de reconstruir completament el passat de la música de tecla portuguesa, car com tantes altres coses, una gran part haurà sofert la mateixa sort que la biblioteca de Joan IV, destruïda completament pel terratrèmol del 1755.

Dels compositors representats en aquesta col·lecció de *Cravistas portugueses*, la figura més important i del qual han estat publicades més gran nombre de *toccat*s, és Carlos Seixas. Les dades biogràfiques i una excel·lent característica del seu estil que ens ofereix Kastner, ens posen al corrent de les particularitats de la música portuguesa.

José Carlos de Seixas nasqué a Coimbra l'11 de juny del 1704 descendent d'una família noble. Encara molt jove anà a Lisboa, on segurament guanyà l'amistat i fou

deixeble de Domenico Scarlatti, el qual com és sabut fou cridat en 1721 per la cort portuguesa per a dirigir els estudis pianístics de la infanta Maria Bárbara. Seixas encara dona a les seves obres el nom de *toccat*s, encara que, amb poques excepcions, tenen la mateixa forma que la sonata binària dels italians i espanyols d'aquell temps; en aquesta època les obres de Seixas acusen

José Antonio Carlos de Seixas

una gran influència scarlattiana, però sense perdre per això la seva personalitat pròpia. També són molt interessants les composicions que recorden una mica la forma de Suite: *toccat*s amb minuets, gígues, etc., construccions curioses l'origen de les quals a Portugal exigeix encara una investigació especial. A jutjar per les dificultats d'algunes de les seves obres per a tecla, Seixas devia disposar d'una tècnica considerable; ell és sens dubte el compositor més important del segle XVII. Malgrat tots els atributs de la moda de la seva època, la música de Seixas actua com a expressió d'una personalitat accentuada, autènticament portuguesa, especialment en els minuets o en els moviments lents. De vegades fins es serveix de motius folklòrics; i només citem l'adagi del seu *Concert per a clavecí i orquestra*, que recorda una melodia popular.

Per ric, però múltiple que sigui el llenguatge musical de Seixas, potser aquest autor no posseeix la polidesa del seu gran exemple italià; potser fins i tot existeix la deficiència en la seva escriptura, però per sobre de tot hi ha la substància, l'esperit, i la profunda sensibilitat musical, o millor dit la susceptibilitat musical, és la força principal d'aquest mestre tan original. A part de les seves nombroses obres per a tecla, coneixem encara de Seixas diverses *Misses*, un *Te Deum* i *Motets* arribant fins a quatre cors i orquestra. Morí el 2 d'agost del 1742, arribant escassament als trenta-vuit anys d'edat sense haver pogut desenvolupar la seva màxima plenitud artística.

Aquesta nova publicació de documents històrics demostra una vegada més la riquesa i la força de la vida musical ibèrica fins al començament del segle XVIII. Cal esperar que els clavicinistes i pianistes incorporin ben aviat aquestes precioses troballes a llur repertori, per a fer conèixer als amants de la bella música antiga aquestes tresors oblidats fins ara.

OTTO MAYER

—No hi ha gaires distraccions en aquest poble, però aviat tindrem els accidents de carretera... («1935», París)

Sota la llum dels reflectors

(Ve de la pàgina 5)

Eixen tantes coses del mestre Serrano! El cert és que, actualment, a vuitanta-nou anys, tremolós, fent esforços inaudits per a aguantar-se dret, i amb una barbeta blanca que el fa assemblar-se extraordinàriament a l'Apel·les Mestres, us cantarà tot el que li demaneu per deu cèntims. Estem tips de veure'l pels bars més diversos. Sobretot a un del carrer de Mendizábal. I l'altra nit l'aplaudirem al Marabú. Aquest vellet, que fa esforços inaudits per a aguantar-se dret, treu una quantitat considerable d'ènergies assegut al piano. I quina rumba que toca i canta! Això sí que és bo de debò. Amb una veu inefable murmurava una *anda neguita* irresistible, mentre les seves espatlles s'agitaven amb un ritme perfecte; pugen i baixen en cadència, tot i empronant el capet que aguanten, per a alliberar-lo de seguida; i vibren amb aquell tremolor del secret del qual només posseeixen els negres — «da dansa ha estat creada per als negres com ells han estat creats per a ella», ha dit Colette... Tot això, infinitament matisat, ple de subtilteses, de delicadeses i de finors, té l'estil. El gran estil, la gràcia divina, de què parlàvem fa poc. Aquestes espatlles del mestre Serrano són tan importants i plenes de gràcia com les torsions de munyeca de la vella gitana Gabriela que, l'altra nit, asseguda al Bar del Manquet, va donar la raó amb el seu cos, els seus braços i les seves mans a aquells que diuen que el ball gitano ha d'ésser de cintura en amunt.

Fa poc, el crític André Salmon deia que l'amenitat d'una rubrica setmanal consisteix a passar, d'una setmana a l'altra, de l'Il·lustrador Guérin a Fra Angelico i Botticelli, referint-se a l'exposició d'art italià que hi ha oberta al Petit-Palais de París. És tot el plaer del periodisme, afegeia. I bé: després de parlar d'alguns aspectes de les varietats més sòrdides, passarem a ocuparnos no menys que d'Igor Stravinski. És tot el plaer del periodisme. El 6 de juny, poc després d'haver publicat actua sèrie d'articles sobre ballets, en els quals exposàvem unes teories que venim defensant fa temps, *Candida* publicava unes declaracions fetes pel gran músic a la filla del plorat Levinson, Maria, la qual, sota el pseudònim de *Le vieil abonné*, escriu unes cròniques admirables que el seu pare signaria segurament sense pensar-s'hi gens. Aquestes declaracions coincideixen exactament amb tot el que nosaltres venim sostenint. Heusen encí alguns fragments:

«L'evolució de la dansa clàssica i els seus problemes em semblen molt més actuals i emocionants que la llunyania estètica de Fokin... Retorno avui al clasicisme amb un fervor redoblat. Levinson ha obert el camí. Considero Petipa com el més gran artista al món, fundador d'un cànon coreogràfic sense rival. Ja en el meu *Apollon Musagète*, quan he hagut, a la demanda de Diaghilev, d'explicar l'argument, he descrit allò que no exigia cap explicació. El ballet és una peça sense intriga que es basa a ella mateixa. És en això on resideix la veritable clau del misteri de Terpsicore.»

Després d'expressar la gran satisfacció que ens produeix una coincidència d'aquesta naturalesa, afegeim que aquestes paraules són ben significatives en boca d'un músic, car els músics no han arribat encara a ésser, com deia Gautier, persones per a *les quals el món visible existeix*. I brindem aquests mots categòrics de Stravinski a tots els enganyababaus d'alcorismes i rítmicimes, i, sobretot, als nostres crítics musicals, improvisats crítics de dansa, als quals dedicarem aviat quatre floretes que es tenen ben guanyades.

SEBASTIÀ GASCH

GENT DE CIRC

Les foques del capità Navarro

(Ve de la pàgina 5)

Les altres s'anaren morint igualment. Fastiguejat davant les dificultats per suplir-les, el capità Navarro donà l'adéu a les foques, a l'uniforme i al circ. Succedia això a les acaballes de l'any 1917.

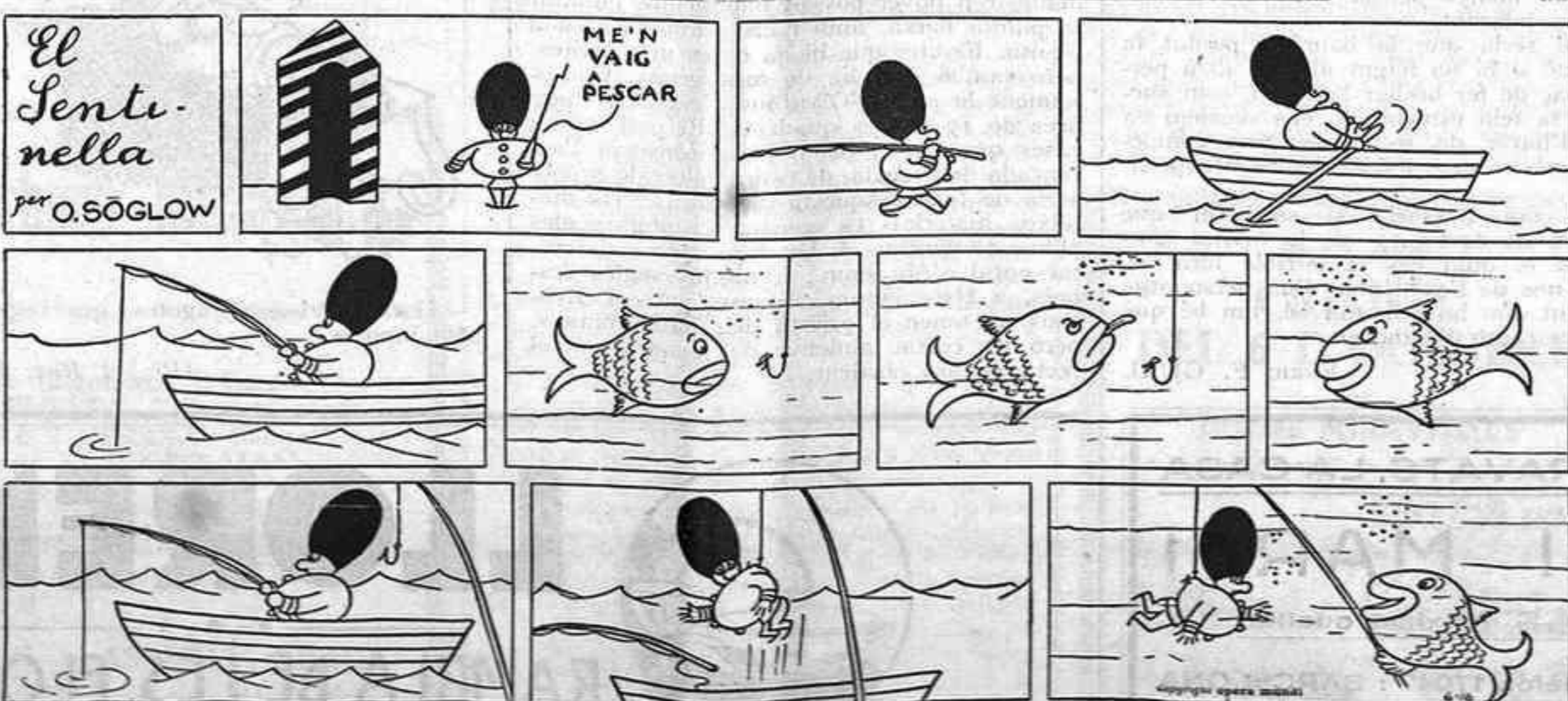
—L'afèr marxava, capità?
—Mireu: En quaranta-un dies de gira, a València, vaig fer, un any, 72,400 pessetes, amb els preus de seixanta cèntims la cadira i trenta l'entrada general.
—Però, les foques devien menjar molt...
—Dotze quilos de peix al dia, per cap.
—Són difícils de dressar les foques?
—No. És qüestió de carícies i de peix. Molta dolçor i molt verat. Una foca, quan més ben alimentada va, millor treballa.
—S'aclimaten bé a tot arreu?
—A tot arreu. Moren de tant menjar peix. Se les ha de purgar sovint... Uï! Una foca és com una criatura.

El capità Navarro explica la funció que en 1915 va donar al penal de San Miguel de los Reyes, davant mil sis-cents onze presos. Com a recompensa, va aconseguir que fos rebalçada de vuit anys la pena imposada al matador de la cavallista Rosita de la Plata, del Circ Alegria.

Desgranant records, reitruu els noms de molts artistes de circ avui oblidats, com el Garrufo, inventor del *Don Tancredo*; el clown Palet, que fou el primer a donar el doble salt mortal a la catifa sense preparació; el domador de lleons Bertrand, que va vendre els seus exemplars Romeo i Julieta al Parc de Barcelona; el Pintoret (Pape Mateu), excepcional equilibrista al trapezi; els augustos Magrini, Pietringa i Palisse; l'elegant saltador Ignasi; els dos excèntrics musicals Kasnells; el famós barrista català Costa; el saltador Benito Bracco; el cavallista Cassimir Volsi; el gran animador Pucci; pare del clown Pippo; l'atleta Nino; els acrobates Kairalos, etc., etc.

—I bé, capità Navarro, no penseu tornar a dedicar-vos al dressatge de foques?
—No tinc temps, i quan en tinc...
El capità Navarro ha callat.
Un amic ens ha confiat el secret.
Quan el capità Navarro té alguna hora vagarosa, es dedica a pescar amb canya. Sense uniforme, naturalment.

JOAN TOMAS

(Exclusiva de MIRADOR.)

IMPRESOS COSTA
NOU DE LA RAMBLA, 45
BARCELONA